

บทที่ 3

ผลงานค้นคว้าริเริ่มทางนาฏศิลป์หรือศิลปะการละคร

และในปี 2538 เป็นต้นมาโปรแกรมวิชานาฏศิลป์ ได้ผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขา นาฏศิลป์และการละคร ออกมาสู่สังคมตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรม และบัณฑิตเหล่านั้นก็ได้ผลิตผลงานค้นคว้าริเริ่มทางนาฏศิลป์และการละคร ออกสู่สาธารณชน เพื่อเป็นการยืนยันถึง ศักยภาพและคุณภาพของบัณฑิตเหล่านั้น โดยบัณฑิตแต่ละรุ่นจะมีผลงานออกมาดังนี้

- 1 ระบายานบัว หมู่เรียน ศศ.บ.12(4)/1 ปีพ.ศ. 2538
- 2 ระบายบุญจรงค์ หมู่เรียน ศศ.บ.13(4)/2 ปีพ.ศ. 2539
- 3 การแสดงเชิงบูชาพระอรุங்கชาติ หมู่เรียน ศศ.บ.16(4)/4 ปีพ.ศ. 2541
- 4 การศึกษาวิจัย การประดิษฐ์ชุดการแสดงระบำ นุปผามหาหงส์ หมู่เรียน ศศ.บ.18(4)/5 ปีพ.ศ. 2543
- 5 การศึกษาวิจัย การประดิษฐ์ชุดการแสดงระบำ นาฏยลีลาศ หมู่เรียน ศศ.บ.19(4)/1 ปีพ.ศ. 2544
- 6 การศึกษาทำรำแม่บทใหญ่ กรณีศึกษาทำรำด้วนาง รังสรรค์ระบำ อาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์ หมู่เรียน ศศ.บ.20(4)/8 ปีพ.ศ. 2545
- 7 การศึกษาทำรำฟ้อนแม่บทอีสานและทำรำแม่บทใหญ่ รังสรรค์ระบำ นฤตยนิมิตศิลป์ หมู่เรียน ศศ.บ.21(4)/1 ปีพ.ศ. 2546
- 8 การศึกษาการบวงสรวงองค์พระธาตุพนมของเหล่าพญานาค รังสรรค์ระบำ นาฏนาคราช หมู่เรียน ศศ.บ.22(4)/1 ปีพ.ศ. 2547
- 9 การศึกษาค้นคว้าวิจัยสร้างสรรค์ ระบำศรีพฤตเศรษฐ หมู่เรียน ศศ.บ.5(4)/2 ปีพ.ศ. 2547

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จะมีผลงานค้นคว้าริเริ่มทางนาฏศิลป์และศิลปะการละครใน รูปแบบต่างๆที่นำเสนอออกสู่สาธารณชนจนถึงปัจจุบัน รวม 9 ผลงาน ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ ตลอดระยะเวลา 4 ปี ของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะนำผลจากเรียนรู้เหล่านั้นนำมาถ่ายทอดออกมา ผ่านในรายวิชาผลงานค้นคว้าริเริ่มทางด้านนาฏศิลป์และศิลปะการละคร

3.1 ระบายน้ำ

3.1.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้เป็นผลงานของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ.12(4)/1 โดยต้องการจะนำเสนออาชีพการทำนาบัว โดยได้ประดิษฐ์ท่ารำ ในชุด “ระบายน้ำบัว” คณะนักศึกษาได้อาศัยข้อมูลของการทำนาบัว ในเขตพื้นที่บางกะปิ ซึ่งในอดีตทุ่งบางกะปิเคยเป็นท้องที่ ที่ผู้ประกอบอาชีพทำนาข้าว และในนาข้าวมีต้นบัวแซมขึ้นมาตามธรรมชาติ

จากการเก็บข้อมูลของคณะนักศึกษา พบว่าข้อมูลที่บริเวณทุ่งบางกะปิ ไม่มีการทำนาบัวแล้ว จึงออกสำรวจพื้นที่บริเวณใกล้เคียง คือเขตมีนบุรี ซึ่งคณะนักศึกษาสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ธนู บุญรัตนพันธ์ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมในบริเวณดังกล่าว เป็นข้อมูลเบื้องต้น และได้ออกสำรวจ สัมภาษณ์อาชีพเกษตรกร ที่ทำนาบัว เกี่ยวกับขั้นตอนการทำนาบัวดังนี้

1. การเลือกพื้นที่ทำนาบัว
2. การเตรียมพื้นที่ปลูกบัว
3. การเลือกพันธุ์บัวและการปลูกบัว
4. การปฏิบัติดูแลและการรักษาบัว
5. การเก็บผลผลิต
6. การปฏิบัติดูแลรักษาหลังเก็บผลผลิต

เมื่อคณะนักศึกษา ได้ข้อมูลของการทำนาบัวแล้วจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมา เรียงลำดับขั้นตอนการทำนาบัวและสร้างสรรค์เป็นท่ารำในชุดระบายน้ำบัว โดยมีขั้นตอนท่ารำออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 เป็นท่ารำระหว่าง เกษตรกร ชาย และ หญิง

1. ท่าออก (เป็นท่าทางการเดินของเกษตรกร)
2. ท่ามอง (เป็นท่าทางของเกษตรกรออกสำรวจพื้นที่นาบัว)
3. ท่าเรียกเพื่อน (เป็นท่าทางของเกษตรกรเรียกพรรคพวกมาช่วยกันทำนาบัว)
4. ท่าไถพื้นดิน (เป็นท่าทางของเกษตรกรไถดินเพื่อเตรียมพื้นที่นาบัว)
5. ท่าเดินออกของหญิง – ชาย (เป็นท่าทางของเกษตรกรเดินออกมาปลูกบัว)
6. ท่าหีบไหลบัว (เป็นท่าทางของเกษตรกรหีบไหลบัวเพื่อนำไปปลูก)
7. ท่าปลูกไหลบัว (เป็นท่าทางของเกษตรกรปลูกไหลบัว)
8. ท่าวางกระจาด (เป็นท่าทางวางกระจาดเพื่อเตรียมที่จะรำเล่น)
9. ท่ารำเล่นระหว่างหญิง – ชาย (เป็นท่าทางการรำรำระหว่างรอเก็บผลผลิตจากนาบัว)
10. ท่ายกกระจาดไว้ที่ป่า (เป็นท่าทางของเกษตรกรเตรียมจะเดินขึ้นจากนาบัว)

11. ทำเดินเข้า (เป็นท่าทางของเกษตรกรที่เสร็จสิ้นภาระกิจการทำนาบัวและกลับยังที่พัก)

ช่วงที่ 2 เป็นท่ารำของเกษตรกร หญิง

1. ทำออก (เป็นท่าทางของเกษตรกรหญิง เดินถือกระจาดใส่ฝักบัว)
2. ทำวางกระจาด (เป็นท่าทางของเกษตรกรหญิงเตรียมจะแกะเมล็ดบัว)
3. ทำแกะเมล็ดบัว (เป็นท่าทางของเกษตรกรหญิงกำลังแกะเมล็ดบัว)
4. ทำจับกระจาดและลุกขึ้นยืน
5. ทำชูกระจาด
6. ทำรำเล่น (เป็นท่าทางของเกษตรกรหญิงทำท่ารำรำเพื่อความสนุกสนาน)
7. ทำรำสาย

ช่วงที่ 3 เป็นท่ารำของผู้แสดงออกมาร่ำรำโชว์ความงามของดอกบัวและฝักบัว

1. ทำออก (ผู้แสดงออกมาร่ำรำโชว์ความงามของดอกบัวและฝักบัว)
2. ทำชูดอก
3. ทำเตรียมเข้าวง (ผู้แสดงช่วงที่ 2 และ ช่วงที่ 3 เตรียมเดินเข้าวงด้วยกัน)
4. ทำเข้าวง (ผู้แสดงช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 เดินเข้าเป็นวงกลม)
5. ทำเรียงแถวเข้าโรง (ผู้แสดงทั้งหมด จัดแถวเดินเข้าหลังเวที)

ท่ารำของระบำชุดนี้ จะใช้ผู้แสดง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยกลุ่มที่ 1 นักแสดง ชายและนักแสดงหญิงจะออกมาร่ำรำ ในท่าทางที่เลียนแบบขั้นตอนการทำนาบัว กลุ่มที่ 2 นักแสดงหญิงจะออกมาร่ำรำในท่าทางที่เลียนแบบขั้นตอนการเก็บบัว การแกะเมล็ดบัว และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่แสดงความสวยงามของการรำรำ โดยใช้ดอกบัวเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ในลักษณะของความสนุกสนานรื่นเริงของหญิงสาว

3.1.2 ลักษณะของผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ชุด ระบำนาบัว เป็นผลงานสร้างสรรค์ในลักษณะของการเลียนแบบท่าทางการประกอบอาชีพของเกษตรกร มาผสมผสานกับท่าทางของนาฏศิลป์ไทย โดยปรับลักษณะของท่าทางของการทำนาบัวให้เป็นท่ารำทางนาฏศิลป์ เช่น

- ท่าปลูกไหลบัว จะมีลักษณะของการจีบคว่ำ เป็นท่าทางแทนการปลูกบัว
- ท่ารำเล่น ระหว่างชาย-หญิง จะใช้ท่ารำของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็นท่ารำจากแม่บทในลักษณะของการรำเกี่ยวพาราสีของหญิง-ชาย

นอกจากนี้ลักษณะอย่างหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ คือ การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้แก่ กระจาด ดอกบัว และฝักบัว มาถือประกอบการแสดง ซึ่งท่ารำของผลงานชุดนี้ คณะนักศึกษาจะต้องประดิษฐ์ท่ารำให้เข้ากับอุปกรณ์ที่ใช้ ลักษณะของการถือกระจาด การแบกกระจาด การถือดอกบัว ฝักบัว จะต้องนำเอาท่าทางของนาฏศิลป์ไทยมาผสมผสานกัน เช่น ท่ารำสายโดยใช้มือเพียงข้าง และมืออีกข้างหนึ่งแบกกระจาดไว้บนไหล่ การถือดอกบัว ฝักบัว ระดับของมือและแขนจะเป็นลักษณะของการตั้งวง การกระดกเท้า การจรดเท้า ตามแบบอย่างนาฏศิลป์ไทย

จำนวนผู้แสดง จะมีนักแสดง ทั้งหมด 12 คน โดยแบ่งเป็น นักแสดงชาย 4 คน นักแสดงหญิง 8 คน

กลุ่มที่ 1 นักแสดงชายและนักแสดงหญิงรำรำในท่าที่เลียนแบบขั้นตอนการทำนาบัว

	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 1 ท่าออก</p> <p>เป็นท่าเลียนแบบท่าทางการเดินของเกษตรกรออกเดินไปยังพื้นที่นาบัว</p>
	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 2 ท่ามอง</p> <p>เป็นท่าเลียนแบบท่าทางของเกษตรกรสำรวจพื้นที่นาบัว</p>

ภาพที่ 3 ท่าเรียกเพื่อน
เป็นท่าเลียนแบบท่าทางของเกษตรกรเมื่อเรียก
เพื่อนๆ ชาวเกษตรกรมาทำนาบัว

ภาพที่ 4 ท่าไถพื้นดิน
เป็นท่าเลียนแบบท่าทางการไถดินเพื่อเตรียม
พื้นที่นาบัว

**ภาพที่ 5 ท่าเดินออกของนักแสดงชาย และ
นักแสดงหญิง**
เป็นท่าเดินที่ประดิษฐ์ขึ้นมาในลักษณะของท่ารำ
ทางนาฏศิลป์ตามจังหวะเพลง

ภาพที่ 6 ท่าหยิบไหลบัว
เป็นท่าที่เลียนแบบท่าทางการหยิบไหลบัวเพื่อ
นำไปปลูกในลักษณะท่ารำทางนาฏศิลป์

ภาพที่ 7 ทำปลุกไหลบัว

เป็นท่าที่เลียนแบบท่าทางการปลุกไหลบัว โดยใช้ลักษณะของการจีบมาประดิษฐ์เป็นท่ารำขึ้น

ภาพที่ 8 ทำวงกระจาด

เป็นท่าที่เลียนแบบท่าทางการวงกระจาด และใช้ลักษณะของท่ารำไทยประดิษฐ์เป็นท่ารำ

ภาพที่ 9 ทำรำเล่น

เป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยในลักษณะที่แสดงถึงความสนุกสนาน และเกี่ยวพาราตีกันระหว่างเกษตรกรชายหญิง

	<p>ภาพที่ 10 ท่ายกกระจาด เป็นท่าเลียนแบบท่าทางการยกกระจาดโดยใช้ลักษณะของท่ารำไทย</p>
	<p>ภาพที่ 11 ท่าเดินเข้า เป็นท่าเดินที่ใช้ท่ารำไทยมาประดิษฐ์ขึ้นมา รำตามจังหวะของเพลง</p>

กลุ่มที่ 2 นักแสดงหญิงรำรำโนท่าที่เลียนแบบขั้นตอนการเก็บบัว

	<p>ภาพที่ 12 ท่าออก เป็นท่าเดินที่ประดิษฐ์ขึ้นในลักษณะของท่ารำไทยพร้อมกับถือดอกบัวและกระจาดเป็นอุปกรณ์ประกอบ</p>
	<p>ภาพที่ 13 ท่าวางกระจาด เป็นท่ารำที่เลียนแบบท่าทางการวางกระจาดพร้อมกับนั่งลง</p>

ภาพที่ 14 ท่าแกะเมล็ดบัว
เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยเลียนแบบกิริยา
การแกะ การดึงกลีบบัว และเมล็ดบัว ใช้ลักษณะ
ของการจับ การตั้งวง

ภาพที่ 15 ท่าจับกระจาดลูกขึ้น
เป็นท่าที่เลียนแบบการจับกระจาดและโดยใช้
ลักษณะของท่ารำไทย

ภาพที่ 16 ท่าชูกระจาด
เป็นท่าที่เลียนแบบท่าการจับกระจาดยกสูงขึ้น
โดยใช้ลักษณะของท่ารำไทย

ภาพที่ 17 ทำรำเล่น
เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น จากท่ารำไทยโดยเน้นที่
การย่อเท้าและการการกระทุ้ง

ภาพที่ 18 ทำรำส่าย
เป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น จากท่ารำไทย โดยใช้มือ
ทำท่ารำส่ายพร้อมกับการย่อเท้า

กลุ่มที่ 3 นักแสดงหญิงล้วนออกมาร่ายรำโชว์ความงามของดอกบัวและฝักบัว

ภาพที่ 19 ทำออก
เป็นท่าเดินของนักแสดงโดยประดิษฐ์จากท่ารำ
ไทย มือถือดอกบัว และฝักบัว

ภาพที่ 20 ทำชูดอก

เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยใช้ลักษณะของท่ารำไทย เพื่อแสดงให้เห็นความสวยงามของดอกบัวและฝักบัว

ภาพที่ 21 ท่าเตรียมเข้าวง

เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยมีลักษณะของการขยับเท้าตามแบบท่ารำไทย

ภาพที่ 22 ท่าเข้าวง

เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น ใช้ลักษณะของท่ารำไทย การใช้ขา การใช้มือ

ภาพที่ 23 ท่าเรียงแถวเข้าโรง

เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้น ใช้ลักษณะของท่ารำไทย จังหวะยึดดูบ การชอยเท้า

3.1.3 ดนตรีและทำนองเพลง

เพลงที่ใช้เป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น และ ชั้นเดียว ไม่คำร้อง ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นมาใหม่ ใช้ชื่อว่า เพลงระบำนาบัว เป็นผลงานของนักศึกษาวิชาเอกดนตรีไทย ปีที่ 4 สถาบันราชภัฏจันทรเกษม ทำนองเพลงแต่งขึ้นมาใหม่ โดยไม่ได้อาศัยทำนองเพลงจากเพลงอื่นๆ มาผสมผสาน ทำนองที่แต่งขึ้นมีลักษณะสำคัญของเพลงภาคกลาง และใช้เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดงชุดนี้ ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซออู้ ขลุ่ย ฉิ่ง กลองแขก ตะโพน ฉาบเล็ก กรับ และ โหม่ง

3.1.4 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายสำหรับผลงานสร้างสรรค์ชุด ระบำนาบัว เป็นลักษณะของเครื่องแต่งกายพื้นบ้านภาคกลาง ตามวิถีของการประกอบอาชีพการทำนา โดยแบ่งออกเป็นเครื่องแต่งกาย ฝ่ายชาย และฝ่ายหญิง

ลักษณะของเครื่องแต่งกายฝ่ายชาย จะใส่เสื้อม่อฮ่อม สวมกางเกงม่อฮ่อม มีผ้าขาวผูกเอว และ โผกหัว

ลักษณะของเครื่องแต่งกายฝ่ายหญิง จะสวมเสื้อคอกลมแขนกระบอกสีน้ำเงิน นุ่งโจงกระเบน สวมจอบ จะปล่อยผม และไม่สวมเครื่องประดับ

ภาพที่ 23 ลักษณะเครื่องแต่งกายชุด ระบำทำนา

วจ
798.31
83532

8552 504 100000
รูปเล่มเอกสารฉบับนี้
27

3.2 ระเบียบจรรยาบรรณ

3.2.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานค้นคว้าวิจัยเริ่มสร้างสรรค์ ชุด ระเบียบจรรยาบรรณ เป็นผลงานค้นคว้าวิจัยเริ่มสร้างสรรค์ของ นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ. 13(4) /2 ซึ่งขณะนักศึกษาหมู่เรียนนี้ ได้ ศึกษาข้อมูลอื่นๆ ก่อนที่จะสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ในเรื่องของการทำนาเกลือ การทำนาเกลือ การทำสวนเงาะ และการทำนาแห้ว ซึ่งข้อมูลดังกล่าว จะประดิษฐ์รูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ ระบำนานาเกลือ ระบำนานาเกลือ ระบำนานาเงาะ และระบำนานาแห้ว แต่ไม่ได้นำมาประดิษฐ์เป็นทำ รา เนื่องจาก การเก็บข้อมูลของการทำนาเกลือ และนาเกลือ นั้น มีขั้นตอนคล้ายกับขั้นตอนการทำนาข้าวของชาวนา และจากการศึกษาของคณะนักศึกษา พบว่า ขั้นตอนของการทำนาเกลือ และนาเกลือ มี ไม่กี่ขั้นตอน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่เพียงพอจะนำมาประดิษฐ์เป็นทำราได้ สำหรับหัวข้อ การทำสวนเงาะ และการทำนาแห้ว คณะนักศึกษาให้เหตุผลที่ว่า คำว่า “เงาะ” และ “แห้ว” เป็นศัพท์เฉพาะ ถ้า จะประดิษฐ์เป็นระบำ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนชื่อคำว่า ระบำนานาเงาะ และ ระบำนานาแห้ว ให้มีชื่อชุด ระบำด้วยคำที่ไพเราะได้

ดังนั้น คณะนักศึกษาจึงเลือกศึกษาขั้นตอนการทำเครื่องปั้นดินเผา และพบว่า เครื่องปั้นดินเผาประเภทเครื่องเบญจรงค์ เป็นผลิตภัณฑ์และที่มีลักษณะเฉพาะในเรื่องของขั้นตอน การทำ และมีข้อมูลประวัติความเป็นมาอย่างช้านาน เพียงพอที่จะศึกษาและประดิษฐ์เป็นระบำได้ อีกทั้งเมื่อตั้งชื่อผลงานสร้างสรรค์ จะได้รับความไพเราะของชื่อ และความสวยงามจากการประดิษฐ์ เป็นทำราต่อไป

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องข้อมูลของเครื่องเบญจรงค์ไทย คณะนักศึกษาพบว่า เครื่องเบญจ รงค์เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่นำเข้ามาจากประเทศจีนตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยช่างไทยเป็นผู้ออกแบบ ลวดลายและสั่งทำจากประเทศจีน เครื่องเบญจรงค์ถือว่าเป็นของมีค่าสำหรับคนในยุคหนึ่ง ผู้ที่ ครอบครองโดยมากจะเป็นพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ เจ้านายชั้นสูง หรือผู้มีฐานะ เพราะเป็น เครื่องปั้นดินเผาที่ไม่มีขายโดยทั่วไปตามท้องตลาด จะต้องสั่งผลิตมาจากประเทศจีนเท่านั้น และ เมื่อศึกษาถึงลวดลายที่เขียนบนเครื่องเบญจรงค์ จะพบว่ามีลวดลายที่แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ลายประดิษฐ์ (Ornament Decoration)
2. ลายนามธรรม (Abstract Decoration)
3. ลายธรรมชาติ (Natural Decoration)

จากลวดลายทั้ง 3 ลักษณะนี้ ได้ประดิษฐ์เป็นลวดลายต่างๆ ตามแบบลักษณะของลายไทย และมีลวดลายที่นิยมเขียนลงบนเครื่องเบญจรงค์ คือ ลายก้านแย่ง ลายพันธุ์พฤกษา ลายเปลว ลายสิงหะกาละ ลายก้านต่อคอก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ลายเกล็ดเต่า ลายวิชาเขนทร์ ลายนกไม้พื้นสีทอง ลายครุฑนาค ลายเทพชุมนุม ลายดอกเบญจมาศ ลายก้านขด ลายดอกไม้ ลายเทพนม ลายนรสิงห์ ลายมัจฉานู ลายนก ลายดอกไม้ประดิษฐ์ ลายดอกพุดตาน ลายดอกกุหลาบ

ในการประดิษฐ์เป็นทำร่า ชุดระบำเบญจรงค์ คณะนักศึกษา ได้นำข้อมูลจากการศึกษาในเรื่องของการขั้นตอนการปั้นเครื่องดินเผา และลวดลายที่พบเครื่องเบญจรงค์ มาประดิษฐ์เป็นทำร่า โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ขั้นตอนการปั้นเครื่องดินเผา
  2. ลวดลายของเครื่องเบญจรงค์
- โดยศึกษาขั้นตอนของการปั้นเครื่องปั้นดินเผาพบว่ามีขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมดินสำหรับการปั้น
2. การล้างดิน
3. การนวดดิน
4. การปั้นดินและตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา
5. การเผาเครื่องปั้นดินเผาก่อนเขียนลวดลาย
6. การเขียนลวดลายลงบนเครื่องปั้นดินเผา
7. การเผาเครื่องปั้นดินเผาหลังจากเขียนลวดลาย

และจากขั้นตอนการปั้นเครื่องปั้นดินเผานี้คณะนักศึกษาได้นำมาประดิษฐ์เป็นทำร่าโดยเพิ่มเติมรายละเอียดของขั้นตอนออกได้อีกดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมดินสำหรับการปั้น สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้*
  - ทำแบกดิน (ทำออก)
  - ทำวางดิน
2. ขั้นตอนการล้างดิน สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำตัดดิน
  - ทำล้างดิน
  - ทำตักน้ำออกจากดิน

* ชื่อทำร่าที่คณะนักศึกษาเรียกตามลักษณะของกิริยาตามขั้นตอนการปั้นเครื่องปั้นดินเผา

3. ขั้นตอนการนวดดิน สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำนวดดิน
  - ทำขกดิน
  - ทำวางดิน
4. ขั้นตอนการปั้นดินและตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำปั้นดิน
  - ทำแต่งขอบภาชนะ
5. ขั้นตอนการเผาเครื่องปั้นดินเผา ก่อนเขียนลวดลาย สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำนำภาชนะไปเผา
6. ขั้นตอนการเขียนลวดลายลงบนเครื่องปั้นดินเผา สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำหีบฟูกัน
  - ทำเขียนลวดลาย
  - ทำจุ่มสี
7. ขั้นตอนการเผาเครื่องปั้นดินเผาหลังจากเขียนลวดลาย สามารถประดิษฐ์เป็นทำร่า ดังทำต่อไปนี้
  - ทำเตรียมเผา
  - ทำเช็ดเหงื่อ
  - ทำยกภาชนะที่เสร็จแล้ว
  - ทำเดินกลับ

นอกจากนี้คณานักศึกษายังนำลวดลายที่นิยมเขียนลงบนเครื่องปั้นดินเผา โดยเลือกลวดลายที่สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นทำร่าได้ การประดิษฐ์ทำร่าในช่วงที่ 2 นั้น คณานักศึกษาได้นำชื่อของลวดลายที่เขียนมาประดิษฐ์เป็นทำร่าโดยใช้ทำร่าจากแม่บทใหญ่มาใช้ โดยตั้งเป็นชื่อของกลุ่มทำร่าตามชื่อของลวดลายที่เขียนลงบนเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 5 กลุ่มทำร่า ได้แก่

1. ทำลายเทพพนม
2. ทำลายบัวบาน
3. ทำลายดอกไม้
4. ทำลายกนก
5. ทำลายน้ำทอง

การประดิษฐ์ทำร่าในกลุ่มนี้นอกจากจะใช้ชื่อของลวดลายที่เขียนบนเครื่องปั้นดินเผาแล้ว ยังมีการใช้ทำร่าเป็นท่าเชื่อมระหว่างการทำร่าจากท่าหนึ่งเป็นอีกท่าหนึ่ง ซึ่งท่าเชื่อมนี้คณานักศึกษาก็ใช้ทำร่าจากแม่บทใหญ่เช่นเดียวกัน โดยมีลักษณะของการประยุกต์ดัดแปลงขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมกับผลงานชุดนี้

3.2.2 ลักษณะของผลงาน

ผลงานคันทวาริเริ่มทางนาฏศิลป์ชุด “ระบำเบญจรงค์” เป็นผลงานสร้างสรรค์ ที่มีการประดิษฐ์ท่ารำในสองลักษณะ คือ ลักษณะของกลุ่มท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นจากการทำงาน การปั้นเครื่องปั้นดินเผา โดยเลียนแบบขั้นตอนการเครื่องปั้นดินเผา และประดิษฐ์ท่าเชื่อมขึ้นมา กับอีกลักษณะหนึ่งคือการนำท่ารำจากท่ารำแม่บทซึ่งเป็นแม่ท่าของนาฏศิลป์ไทยมาใช้ โดยประดิษฐ์ขึ้นจากภาพวาดที่ปรากฏบนภาชนะเครื่องปั้นดินเผาเบญจรงค์ เช่นท่าพรหมสีหน้า ท่าเทพพนม

นอกจากนี้ลักษณะอย่างหนึ่งของผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้ คือ การแปรแถวของผู้แสดง ซึ่งมีรูปแบบการแปรแถวตามแบบรูปทรงเรขาคณิต เช่น วงกลม แถวเฉียง แถวหน้ากระดาน แถวสลับพื้นปลา แถวปากพนัง (รูปตัววี) จำนวนผู้แสดง จะมีนักแสดง ทั้งหมด 9 คน โดยแบ่งเป็น นักแสดงหญิงข้างป้าน 4 คน และนักแสดงหญิง 5 คน

กลุ่มที่ 1 นักแสดงหญิงแสดงขั้นตอนการปั้นเครื่องเบญจรงค์ โดยประดิษฐ์ท่ารำตามขั้นตอนในการปั้นเครื่องดินเผา

	
<p>ภาพที่ 24 ท่าแบกดิน ผู้แสดงทำท่าชูมือสองข้างเลียนแบบท่าทางการแบกดิน และเป็นท่าออกของระบำเบญจรงค์</p>	<p>ภาพที่ 25 ท่าวางดิน เป็นท่าทางเลียนแบบลักษณะของการวางดินลงในภาชนะ</p>

ภาพที่ 26 ภาพการตักดิน

ภาพที่ 27 ท่าตักดิน

เป็นท่าทางที่คณานักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นใน
ลักษณะของการเลียนแบบการตักดิน

ภาพที่ 28 ท่าล้างดิน

เป็นท่าทางเลียนแบบลักษณะการล้างดินใน
ภาชนะ

ภาพที่ 29 ท่าตักน้ำออกจากดิน

เป็นท่าทางเลียนแบบลักษณะการตักน้ำออก
จากภาชนะที่ดินและน้ำผสมกันอยู่

ภาพที่ 30 ภาพการนวดดิน

ภาพที่ 31 ทำนวดดิน
เป็นท่าที่ขณะนักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นมาจาก
ลักษณะของการขูดดินของผู้ที่ปั้น
เครื่องปั้นดินเผา

ภาพที่ 32 ทำยกดิน
เป็นท่าทางที่เลียนแบบการแบกดินขึ้นเพื่อเตรียม
นำไปปั้นเป็นเครื่องปั้นดินเผา

ภาพที่ 33 ทำวางดิน
เป็นท่าทางที่เลียนแบบลักษณะของการวางดิน
ลงบนแป้นหมุนเพื่อเตรียมทำการปั้นดิน

ภาพที่ 34 ภาพการปั้นดิน

ภาพที่ 35 ทำปั้นดิน

เป็นทำที่คณะนักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นจากการ
เลียนแบบลักษณะการปั้นบนแป้นหมุนเพื่อขึ้น
รูปเป็นภาชนะ

ภาพที่ 36 ภาพการแต่งขอบภาชนะ

ภาพที่ 37 ทำแต่งขอบภาชนะ

เป็นทำที่คณะนักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นจากการ
เลียนแบบการตกแต่งชิ้นงานหลังจากที่ปั้น
เครื่องปั้นเสร็จแล้ว

ภาพที่ 38 ทำนำภานะไปเผา
 เป็นท่าที่เลียนแบบลักษณะของการนำชิ้นงานไป
 เข้าเตาเผา โดยทำท่าทางลักษณะยกภานะเพียง
 มือเดียว

ภาพที่ 39 ทำหียบพู่กัน
 เป็นท่าที่เลียนแบบลักษณะของการเตรียมที่จะ
 วาดลวดลายลงบนภานะ โดยประดิษฐ์ท่ารำ
 ในลักษณะหียบพู่กันที่อยู่ที่บริเวณเอว

ภาพที่ 40 ภาพการเขียนลาย

ภาพที่ 41 ทำเขียนลาย
 เป็นท่าที่คณะนักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นจาก
 ลักษณะการเขียนลวดลายของช่างเขียน
 ลวดลายบนภานะ

ภาพที่ 42 ทำจุ่มสี่

เป็นท่าที่เลียนแบบของการนำพู่กันไปแตะในจาน
สี่ตามสี่สรร ของการเขียนลวดลาย

ภาพที่ 43 ทำเตรียมเผา

เป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยเลียนแบบของท่า
การยกภาชนะด้วยมือทั้งสองข้าง เพื่อนำ
ภาชนะไปเข้าเตาเผา

ภาพที่ 44 ทำเซ็ดเหงื่อ

เป็นที่คณะนักศึกษาประดิษฐ์ขึ้นมาในลักษณะของ
การเลียนแบบท่าทางของคนที่เซ็ดเหงื่อ โดยหยิบ
ผ้าเช็ดหน้าขึ้นมาเซ็ดเหงื่อบนใบหน้า

ภาพที่ 45 ทำยกภาชนะ

เป็นท่าที่เลียนแบบท่าทางการยกภาชนะออก
จากเตาเผา

กลุ่มที่ 2 การประดิษฐ์ทำร่าจากลวดลายที่วาดบนเครื่องปั้นดินเผาเบญจรงค์
โดยนักแสดงหญิง 5 คนออกมาทำร่าที่ประดิษฐ์ขึ้นจากการเลียนแบบ

ภาพที่ 51 ภาพเครื่องเบญจรงค์
ลายดอกไม้

ภาพที่ 52 ทำรำ ประดิษฐ์เลียนแบบลายดอกไม้

ภาพที่ 53 ภาพเครื่องเบญจรงค์
ลายกนก

ภาพที่ 54 ทำรำ ประดิษฐ์เลียนแบบลายกนก

ภาพที่ 55 ภาพเครื่องเบญจรงค์
ลายน้ำทอง

ภาพที่ 56 ทำรำ ประดิษฐ์เลียนแบบลายน้ำทอง

3.2.3 คนตรีและทำนองเพลง

คนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงชุดเบญจรงค์ จะประกอบด้วยทำนองเพลง 2 เพลง คือเพลงอาหนู และเพลงอรุณ ไชแสง

เพลงอาหนู ซึ่งเป็นเพลงที่สำเนียงจีน อัตรารังหระชั้นเดียว โดยคณะนักศึกษาเลือกทำนองเพลงนี้จากคำแนะนำของอาจารย์วิเชียร อ่อนละมุล อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย สถาบันราชภัฏจันทรเกษมโดยให้ข้อมูลว่า คนไทยในสมัยก่อนมีการค้าติดต่อกับประเทศจีนมาช้านาน และเครื่องปั้นดินเผาในยุคนั้นก็ได้อาจมาจากประเทศจีนเป็นส่วนใหญ่ จึงเลือกทำนองเพลงสำเนียงจีนมาประกอบกับผลงานชุดนี้ ซึ่งบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงเล็ก ขลุ่ย กลองแขก และฉิ่ง เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

เพลงอรุณ ไชแสง เป็นเพลงหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) ปรงทางขึ้นมาจากเพลงดับบรรเทศ 2 ชั้น โดยเพลงอรุณ ไชแสง มีอัตรารังหระ 3 ชั้น มีทำนองเพลงที่อ่อนช้อย เยือกเย็น ซึ่งคณะนักศึกษาเลือกเพลงนี้มาประกอบผลงานการประดิษฐ์ทำรำช่วงที่ 2 นักแสดงหญิง 5 คน ออกมาร่ายรำเพื่อทำท่าเลียนแบบเช่นเดียวกับทรวดลายบนเครื่องปั้นดินเผาเบญจรงค์ เพลงอรุณ ไชแสงนี้จะบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีจีนที่เรียกว่า “กู่จิง”

3.2.4 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายสำหรับผลงานสร้างสรรค์ชุด ระบายเบญจรงค์แบ่งออกเป็น 2 ชุดด้วยกัน

เครื่องแต่งกายของช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผา ผู้แสดงจะห่มผ้าแถบทิ้งชายผ้า นุ่งโจงกระเบน สีพื้น คาดเข็มขัด สวมสร้อยคอและต่างหู ทรงผมจะเป็นทรงดอกกระพุ่ม ทัดดอกไม้

ภาพที่ 57 เครื่องแต่งกายช่างปั้น

สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้แสดงในชุดที่ 2 คณะนักศึกษาได้นำเอาลักษณะของสีที่ใช้วาด ลวดลายบนเครื่องเบญจรงค์มาออกแบบเป็นสีของเครื่องแต่งกาย โดยจะแต่งกายในลักษณะของชุด ไทยจักรีประยุกต์ คือตัวสไบจะเช็ดติดกับตัวเสื้อ และนุ่งผ้าถุงจีบสำเร็จรูปพิมพ์ลายไทย โดยเลือก ผ้าไหมพัสดร์ มาเป็นผ้านุ่ง 5 สี ได้แก่ สีดำ สีขาว สีเหลือง สีแดง และสีเขียว สำหรับผ้านุ่งสีเหลือง คณะนักศึกษา ได้ใช้สีสั้มแทนเนื่องจากไม่สามารถหาสีเหลืองแทนได้ ประกอบกับโรงงานไม่ผลิต ผ้านุ่งสีเหลือง เนื่องจากไม่ได้รับความนิยมจากการสั่งเพื่อจำหน่าย และสวมเครื่องประดับ ประกอบด้วย สนนองเกล้า จอนหู สร้อยคอ ต่างหู เข็มขัด สักวาลย์ รัตตันแขน ดังรูป

ภาพที่ 58 เครื่องแต่งกายชุดเบญจรงค์

ภาพที่ 59 เครื่องแต่งกายชุดเบญจรงค์ทั้ง 5 สี ได้แก่ สีเขียว สีเหลือง สีดำ สีขาว และสีแดง

3.3 เชิงบูชาพระอัฐิธาตุ

3.3.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ชุดเชิงอัฐิธาตุ เป็นผลงานค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์ ของนักศึกษาหมู่เรียน ศศ.บ. 16(4)/4 สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร ซึ่งคณะนักศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในเรื่องพิธีบูชาพระอัฐิธาตุ ซึ่งพระอัฐิธาตุ คือ กระดูกส่วนพระอัฐิของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ประดิษฐานอยู่ที่พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมมรรวมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

จากการศึกษาในเรื่องของพิธีกรรมบูชาพระอัฐิธาตุ คณะนักศึกษาพบว่า นับตั้งแต่องค์พระธาตุพนมสร้างเสร็จในราวพ.ศ. 8 ในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบูร ได้อัญเชิญพระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าที่พระมหากัสสปเถระ นำมาจากประเทศอินเดีย มาประดิษฐานไว้ ณ ที่แห่งนี้ มีตำนานเกี่ยวกับการประกอบพิธีบูชา โดยพญาอินทาจิราช และวิสกรรมเทวบุตร จากสรวงสวรรค์ ได้เสด็จลงมาสักการบูชาพระอัฐิธาตุ โดยสั่งให้เหล่าเทวดานางฟ้า ถือนเครื่องสักการบูชาและอุปัฏฐากมาบูชา

และจากตำนานนี้ ได้มีพิธีบูชาพระอัฐิธาตุเกิดขึ้น แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มครั้งแรกในสมัยใด เพียงแต่ปรากฏว่าเมื่อองค์พระธาตุพนม ซึ่งบรรจุพระอัฐิธาตุได้ทรุดหักลง พระเทพรัตนโมลีซึ่งขณะนั้นเป็นเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมมรรวมหาวิหาร ได้จัดงานพิธีบูชาและบวงสรวงเทพยดาให้มีการสร้างพระสถูปจำลองขึ้น และได้กำหนดวันที่ 17-18 ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันจัดพิธีบูชาพระอัฐิธาตุ เนื่องจากว่าเป็นวันที่พบว่าภายในพระธาตุพนม มีมอบที่บรรจุพระอัฐิธาตุอยู่ภายใน ทางวัดได้จัดงานสมโภชขึ้น ถึง 7 วัน 7 คืน

ในพิธีบูชาพระอัฐิธาตุนี้ ได้กำหนดเครื่องบูชาเพื่อประกอบพิธีกรรมในครั้งนี้ ซึ่งจะต้องตั้งบูชาทั้ง 4 ทิศ ประกอบด้วย

1. พานบายศรี แบ่งเป็น

- พานบายศรี พระมหากษัตริย์ ใช้ 9 ชั้น
- พานบายศรี พระบรมวงศานุวงศ์ ใช้ 7 ชั้น
- พานบายศรี เจ้าฟ้า ใช้ 5 ชั้น
- พานบายศรี บุคคลธรรมดา ใช้ 3 ชั้น

2. ผ้าสีขาวและสีแดง

3. ชัน 5 ชัน 8 ใช้ดอกไม้สีแดง สีขาว

4. รูปเทียน
5. ตาลปัตร พัด จามร (ลักษณะคล้ายฉัตร)
6. ของหวานทุกชนิด
7. ผลไม้ทุกชนิดตามฤดูกาล (จะไม่ใช้เนื้อสัตว์เด็ดขาด)

3.3.2 ลักษณะของผลงาน

ในการประดิษฐ์ทำของผลงานสร้างสรรค์ชุด เชิงอุรังคธาตุ คณะนักศึกษาได้นำเอาทำรำ จากแม่บทใหญ่ แม่บทอีสาน และจากรูปปั้นแกะสลักศิลปะแบบคุปตะที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศ อินเดีย ในสมัยทวารวดี มาประดิษฐ์เป็นทำรำขึ้น โดยเลือกทำรำจากแม่บทใหญ่ จำนวน 9 ทำ ได้แก่ ทำเทพนม ทำช้านางนอน ทำพาลาเพียงไหล่ ทำพระรถโยนสาร ทำแขกเต้าเข้ารัง ทำหลงไหล ได้สิ้น ทำชะนีรำไม้ ทำพระรามโก่งศร และทำตระเวนเวหา ทำรำจากแม่บทอีสาน จำนวน 10 ทำ ได้แก่ ทำพรหมสีหน้า ทำแสงหย่อนขา ทำกาดากปีก ทำลมพัดพร้าว ทำลำเพลิน ทำหลักแม่ เมีย ทำผู้เฒ่าฟังธรรม ทำพิเภกถวายครุ ทำช่างซุงวง และทำหงส์บินวน นอกจากนี้นำเอาลักษณะ ของมือจากรูปปั้นแกะสลักในสมัยทวารวดี ที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย เรียกว่าศิลปะแบบ คุปตะ จำนวน 6 ทำ มาประดิษฐ์เป็นทำรำ

ลักษณะของการแสดงชุดนี้จะเป็นการแสดงหมู่ โดยใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 8 คน สมมติเป็นนางฟ้ามาร่ำรำจากทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นมา โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 4 ช่วง ตามทำนอง เพลงและตามความหมายในชื่อของทำรำ คือ

- ช่วงต้นของเพลง จะตีกังสดาล แสดงถึงการเดินทางมาสักการบูชาพระอุรังคธาตุของ เหล่านางฟ้า
- ท่วงทำนองเพลงช้า จะรำรำตามจังหวะของเพลงช้า เพื่อสื่อให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ ของการสักการบูชา
- ท่วงทำนองเพลงเร็ว จะรำรำตามจังหวะเพลงที่สนุกสนาน แสดงถึงความปลื้มปิติ และ ความสนุกสนาน หลังจากที่ได้มาบูชาพระอุรังคธาตุของเหล่านางฟ้า
- ช่วงท้ายของเพลง จะบรรเลงการตีฉิ่งอีสาน ส่งท้ายของเพลง แสดงถึงการลากลับของ เหล่านางฟ้าสู่สวรรค์

เหล่านักแสดงทั้ง 8 คนที่สมมติเป็นนางฟ้า จะถือเครื่องสักการะบูชาตามตำนานในพิธีบูชา
พระอัฐมคราชตุ ประกอบด้วย

- นางฟ้าองค์ที่ 1 นางคันธารวดี ถือพานขวคจันท์ทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 2 นางโรหิณี ถือพานเทียนแก้ว มหานิล
- นางฟ้าองค์ที่ 3 นางสาวัดติเกศี ถือพานรูปทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 4 นางปติบุปผา ถือพานดอกมลิกาทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 5 นางสุธรรมา ถือดอกจงกลนี
- นางฟ้าองค์ที่ 6 นางสุนันทา ถือดอกนิลบล
- นางฟ้าองค์ที่ 7 นางสุจิตรา ถือดอกบุณฑริก
- นางฟ้าองค์ที่ 8 นางสุชาดา ถือดอกบัวทองคำ

รูปแบบการจัดแถว

	<p>ภาพที่ 60 รูปแบบแถว ท่าออก</p>
	<p>ภาพที่ 61 รูปแบบการ จัดแถวแบบ ที่ 1</p>

ภาพที่ 62
รูปแบบการ
จัดแถวแบบ
ที่ 2

ภาพที่ 63
รูปแบบการ
จัดแถวแบบ
ที่ 3

ภาพที่ 64
รูปแบบการ
จัดแถวแบบ
ที่ 4

ภาพที่ 65
รูปแบบการ
จัดแถวแบบ
ที่ 5

	<p>ภาพที่ 66 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 6</p>
	<p>ภาพที่ 67 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 7</p>
	<p>ภาพที่ 68 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 8</p>
	<p>ภาพที่ 69 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 9</p>

	<p>ภาพที่ 70 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 10</p>
	<p>ภาพที่ 71 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 11</p>
	<p>ภาพที่ 72 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 12</p>
	<p>ภาพที่ 73 รูปแบบการ จัดแถว แบบ ที่ 13</p>

ภาพที่ 74
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 14

ภาพที่ 75
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 15

ภาพที่ 76
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 16

ภาพที่ 77
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 17

ภาพที่ 78
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 18

ภาพที่ 79
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 19

ภาพที่ 80
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 20

ภาพที่ 81
รูปแบบการ
จัดแถว แบบ
ที่ 21

เปรียบเทียบท่ารำแม่บทใหญ่ จำนวน 9 ท่ากับท่ารำในการแสดงชุดเชิงอูร์กชาติ

	
<p>ภาพที่ 82 ท่าเทพพนม จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 83 ท่าเทพพนม ในการแสดงชุดเชิงอูร์กชาติ</p>
	
<p>ภาพที่ 84 ท่าชำนาญนอน จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 85 ท่าชำนาญนอน ในการแสดงชุดเชิงอูร์กชาติ</p>

ภาพที่ 86

ท่าผลาเพียงไหล่ จากแม่บทใหญ่

ภาพที่ 87

ท่าผลาเพียงไหล่ ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 88

ท่าพระรถโยนสาร จากแม่บทใหญ่

ภาพที่ 89

ท่าพระรถโยนสาร ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 90
ท่าแขกเต้าเข้ารัง จากแม่บทใหญ่

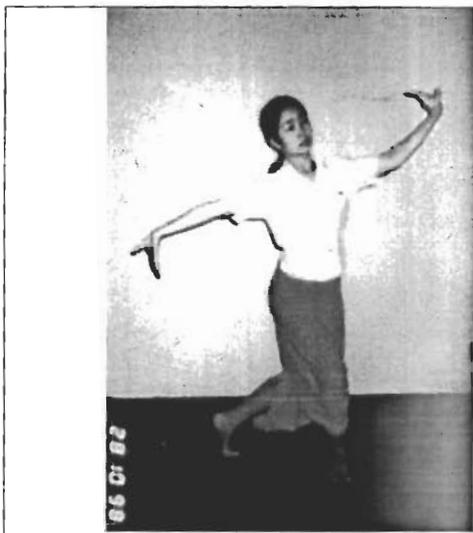
ภาพที่ 91
ท่าแขกเต้าเข้ารัง ในการแสดงหนังอุรังคธาตุ

ภาพที่ 92
ท่าหลงไหลได้สิ้น จากแม่บทใหญ่

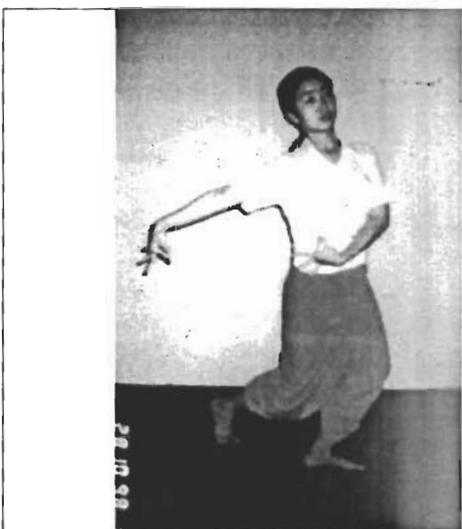
ภาพที่ 93
ท่าหลงไหลได้สิ้น ในการแสดงหนังอุรังคธาตุ

ภาพที่ 94
ท่าชะนีรำไม้จากแม่บทใหญ่

ภาพที่ 95
ท่าชะนีรำไม้ ในการแสดง เชียงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 96
ท่าพระรามโองศร จากแม่บทใหญ่

ภาพที่ 97
ท่าพระรามโองศร ในการแสดง เชียงอุรังคธาตุ

	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 98 ท่าตระเวนเวหา จากแม่บทใหญ่</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 99 ท่าตระเวนเวหา ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ</p>

เปรียบเทียบท่ารำแม่บทอีสาน จำนวน 10 ท่ากับท่ารำในการแสดงชุดเชิงอุรังคธาตุ

	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 100 ท่าพรหมสี่หน้า จากแม่บทอีสาน</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 101 ท่าพรหมสี่หน้า ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ</p>

ภาพที่ 102
ท่าแข่งห้อยขา จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 103
ท่าแข่งห้อยขา ในการแสดง ช้างอุรังคธาตุ

ภาพที่ 104
ท่ากาดากปีก จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 105
ท่ากาดากปีก ในการแสดง ช้างอุรังคธาตุ

ภาพที่ 106
ท่าลมพัดพร้าว จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 107
ท่าลมพัดพร้าว ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 108
ท่าลำเพลิน จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 109
ท่าลำเพลิน ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 110
ทำหกลูกแม่เมีย จากแม่บ่ทอีสาน

ภาพที่ 111
ทำหกลูกแม่เมีย ในการแสดงเซ็งอุรังคธาตุ

ภาพที่ 112
ทำผู้เต่าฟังธรรม จากแม่บ่ทอีสาน

ภาพที่ 113
ทำผู้เต่าฟังธรรมในการแสดงเซ็งอุรังคธาตุ

ภาพที่ 114

ท่าพิเภกถวายครู จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 115

ท่าพิเภกถวายครู ในการแสดงเชิงอุรังคราตุ

ภาพที่ 116

ท่าช้างชูงวง จากแม่บทอีสาน

ภาพที่ 117

ท่าช้างชูงวง ในการแสดงเชิงอุรังคราตุ

	
<p align="center">ภาพที่ 118 ท่าหงส์บินวน จากแม่บทอีสาน</p>	<p align="center">ภาพที่ 119 ท่าหงส์บินวน ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ</p>

เปรียบเทียบลักษณะของมือจากรูปปั้นแกะสลักศิลปะคุปตะ จำนวน 6 ท่า
กับท่ารำในการแสดงชุดเชิงอุรังคธาตุ

	
<p align="center">ภาพที่ 120 ท่าเลียนแบบพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา จากรูปปั้นแกะสลักศิลปะสมัยคุปตะ</p>	<p align="center">ภาพที่ 121 ท่ารำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ</p>

ภาพที่ 122

ทำเลียนแบบภาพแกะสลักจากรูปปั้นแกะสลัก
จากบานประตูสิม วัดวิบูล

ภาพที่ 123

ทำรำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก
ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 124

ทำเลียนแบบภาพแกะสลักจากรูปปั้นแกะสลัก
จากบานประตูสิม วัดวิบูล

ภาพที่ 125

ทำรำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก
ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ

ภาพที่ 126

ทำเลียนภาพแกะสลักพระโพธิสัตว์ประทับบน
ดอกบัว จากรูปปั้นแกะสลักศิลปะสมัยคุปตะ

ภาพที่ 127

ทำรำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก
ในการแสดงเชิงดูโอ้ละครตุ

ภาพที่ 128

ทำเลียนแบบภาพแกะสลักพระวิษณุศิวา
จากรูปปั้นแกะสลักศิลปะสมัยคุปตะ

ภาพที่ 129

ทำรำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก
ในการแสดงเชิงดูโอ้ละครตุ

	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 130</p> <p style="text-align: center;">ท่าเลียนแบบภาพจำหลักหน้าบันบนซุ้มประตูที่ วัดพระธาตุนารายณ์ จังหวัดสกลนคร</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 131</p> <p style="text-align: center;">ท่ารำที่ประดิษฐ์จากภาพแกะสลัก ในการแสดงเชิงอุรังคธาตุ</p>

3.3.3 ดนตรีและทำนองเพลง

ดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงสำหรับการแสดงชุดเชิงบูชาพระอุรังคธาตุ ทางคณะนักศึกษาได้นำดนตรีพื้นเมืองอีสานมาประกอบการแสดงชุดนี้ โดยมีอาจารย์สมสน น้อยนิคย์ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นเมืองอีสาน ได้นำลายเพลงโบราณมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ และได้นำเครื่องดนตรี ที่เรียกว่า “กั๋งสดาล” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีคล้ายระฆังมาตีประกอบจังหวะกับวงดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประกอบด้วย แคน โหวด พิณอีสาน กลองอีสาน โป่งกลาง ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก เกราะ และกั๋งสดาล การบรรเลงเพลงจะแบ่งออกเป็น 4 ช่วง โดยจะแสดงถึงเรื่องราวของการแสดงดังนี้

- ช่วงต้นของเพลง จะตีกั๋งสดาล แสดงถึงการเดินทางมาสักการบูชาพระอุรังคธาตุของเหล่านางฟ้า
- ท่วงทำนองเพลงช้า จะร่ายรำตามจังหวะของเพลงช้า เพื่อสื่อให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของการสักการบูชา
- ท่วงทำนองเพลงเร็ว จะร่ายรำตามจังหวะเพลงที่สนุกสนาน แสดงถึงความปลื้มปิติ และความสนุกสนาน หลังจากที่ได้มาบูชาพระอุรังคธาตุของเหล่านางฟ้า
- ช่วงท้ายของเพลง จะบรรเลงการตีพิณอีสาน ส่งท้ายของเพลง แสดงถึงการลากลับของเหล่านางฟ้าสู่สวรรค์

3.3.4 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของการแสดงเชิงบูชาพระอุรังคธาตุ คณะนักศึกษาได้ศึกษาภาพจำหลักรอบองค์พระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม และจากการแต่งกายของนักแสดงหญิงในขบวนพิธีบูชาพระอุรังคธาตุที่แต่งเป็นนางฟ้า ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการนุ่งโจงกระเบนแต่ปล่อยจีบด้านหน้าเป็นจีบหางไหล ประกอบกับการศึกษาในเรื่องของผ้าพื้นเมืองอีสาน และนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับในผลงานค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์นาฏศิลป์ โดยนำลักษณะการนุ่งผ้าของนักแสดงหญิงในขบวนพิธีบูชาพระอุรังคธาตุมาใช้ ส่วนผ้าที่ใช้นุ่งเป็นผ้าไหมมัดหมี่ลายโบราณของภาคอีสาน คือ ลายดอกแก้ว ลายข้าวหลามตัด ลายไหลเรือไฟ ลายนาครเครื่องประดับ นอกจากนี้ยังนำลวดลายผักกูด ซึ่งเป็นลักษณะลวดลายรอบองค์พระธาตุพนมมาประดิษฐ์เป็นลายของเครื่องประดับ ประกอบด้วย รัตเกล้า ข้อแขน ข้อมือ กรองคอ ห้อยหน้า และมีอุปกรณ์สำหรับนักแสดงใช้ถือประกอบการแสดงในดนตรีช่วงที่หนึ่งได้แก่

- นางฟ้าองค์ที่ 1 ถือพานขูดจันทร์ทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 2 ถือพานเทียนแก้ว มหานิล
- นางฟ้าองค์ที่ 3 ถือพานรูปทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 4 ถือพานดอกมณฑาทองคำ
- นางฟ้าองค์ที่ 5 ถือดอกจงกลนี
- นางฟ้าองค์ที่ 6 ถือดอกนิลอุบล
- นางฟ้าองค์ที่ 7 ถือดอกบุญขจร
- นางฟ้าองค์ที่ 8 ถือดอกบัวทองคำ

ภาพที่ 132 เครื่องแต่งกายด้านหน้าและด้านหลัง ของนักแสดงชุดเชิงบูชาพระอุรังคธาตุ

3.4 ระเบียบุปผามหาหงส์

3.4.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานคันทวาริเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ชุดระเบียบุปผามหาหงส์ เป็นผลงานของ นักศึกษาศาสนาวิชานาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ. 18(4)/5 แนวคิดของการสร้างสรรค์ ผลงานชุดนี้ มาจากการที่คณะนักศึกษาได้รู้จักดอกไม้ชนิดหนึ่งที่ชื่อว่า “ดอกสเรเต” ซึ่งในเบื้องต้น ฟังดูแล้วจะเห็นว่าเป็นชื่อดอกไม้ที่ฟังแล้วแปลกหู จึงได้ทำการศึกษาหาข้อมูลและที่มาของดอกไม้ ชนิดนี้ จึงพบว่า ดอกสเรเต เป็นพืชในตระกูลข่า มีอยู่หลายสกุล มีลักษณะเฉพาะเมื่อสังเกตด้วยตา คือ ลักษณะของใบ จะเรียวก่อนข้างยาวรูปขอบปลายใบแหลม ริมใบจะแผ่แบนไม่งอรั้งเข้าหากัน ดอกจะออกเป็นช่อ ขนาดของดอกค่อนข้างใหญ่ มีชื่อเรียกด้วยกันหลายชื่อ เช่น ภาคกลาง เรียกว่า กระจ่างเหิน หางหงส์ ภาคเหนือ เรียกว่า ผาห่าน เหินแก้ว เหินคำ ภาคอีสาน เรียกว่า สเรเต ภาคใต้ เรียกว่า มหาหงส์

นอกจากนี้คณะนักศึกษายังทำการศึกษาคันทวาริ ถึงประโยชน์ของดอกสเรเต ที่ใช้ในแต่ละ ภาค ซึ่งต่างก็มีวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ที่ต่าง คือ

ภาคอีสาน มีความเชื่อว่า ดอกสเรเต เปรียบได้กับหญิงสาวชาวอีสาน หญิงใดที่มี คุณสมบัติที่มีเสน่ห์ดึงดูดชายให้เกิดความหลงใหลได้ตลอดเวลา ชายใดก็ตามที่ได้พบเห็น หรือได้ สัมผัสกับหญิงคนนั้น ก็จะเกิดความหลงใหล กับหญิงผู้นั้นทันที เหตุที่เปรียบกับดอกสเรเต เพราะว่าคุณสมบัติของดอกสเรเตเป็นดอกไม้ที่มีความสวยเด่นอยู่ในตัว กลิ่นหอมรุนแรงในตัว กว่า บรรดาดอกไม้สีขาวด้วยกัน

ในบางจังหวัดของภาคอีสาน ยังมีเชื่อเกี่ยวกับการนำดอกสเรเตมาใช้ในเรื่องไสยศาสตร์ ทำ เสน่ห์ยาแฝด เมตตามหานิยม เพื่อให้คนนิยมชมชอบ เนื่องจากกลิ่นของดอกสเรเตที่มีความหอม เป็นพิเศษ ในภาคเหนือ ยังใช้ดอกสเรเตเป็นเครื่องราง โดยใช้เหง้าหัวของดอกผาห่าน (ดอกสเรเต) มาตำเพื่อเอาน้ำมาทาที่เขาควายและไก่อชนเพื่อจะได้แทงไม่เข้า และยังใช้เป็นดอกไม้ถวายพระใน งานบุญอีกด้วย ส่วนภาคใต้ จะใช้เหง้า หัว มาบดละเอียดเป็นมวลสารในการปั้นพระพุทธรูป และ ภาคกลาง จะนำเหง้ามาตากแห้ง บดให้ละเอียดผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอนกินแก้กระษัย

จากชื่อของดอกไม้สีขาวนี้ทำให้คณะนักศึกษาจึงเกิดความคิดที่จะนำเอาชื่อมหาหงส์ ซึ่งเป็นชื่อหนึ่งของดอกสเรเต มาขยายความคิดและประดิษฐ์เป็นผลงานกันคว่ำริเริ่มสร้างสรรค์ในชื่อชุด ระบายูปผามหาหงส์ ต่อไป

3.4.2 ลักษณะของผลงาน

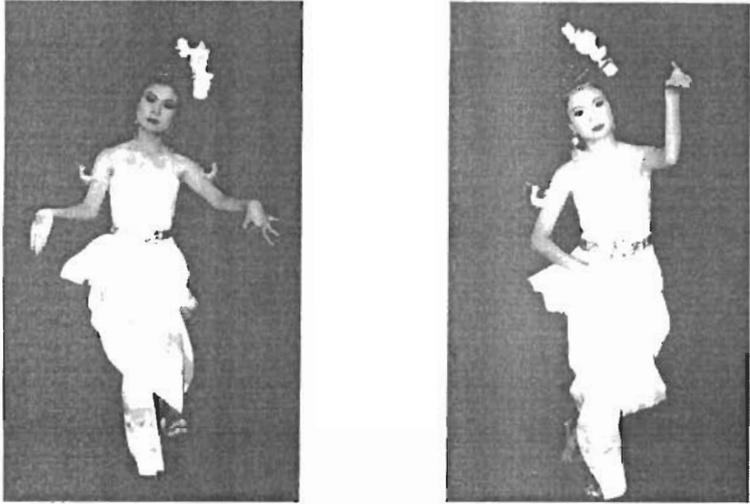
จากแนวคิดในเรื่องของดอกไม้สีขาวที่ชื่อดอกสเรเต มาประดิษฐ์เป็นผลงานกันคว่ำริเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ คณะนักศึกษาจึงได้เลือกศึกษาทำรำในแม่บทใหญ่ เพื่อนำมาใช้ประดิษฐ์เป็นทำรำ โดยมีการประพันธ์คำร้องและบรรจุท่วงทำนองเพลงไทยลงไป ลักษณะของการแสดงจึงมีลักษณะของการตีบทจากคำประพันธ์ โดยเลือกทำรำจากแม่บทใหญ่มาใช้เพื่อให้เข้าเนื้อร้อง และทำนองเพลง โดยใช้นักแสดงหญิงจำนวน 8 คน ออกมาร่ายรำ ตีบทตามเนื้อร้อง รวมทั้งการแปรแถว จากเนื้อร้องคือ

สเรเต ชูช่อลอยตา	เป็นบุปผางามเลิศประเสริฐศรี
เป็นโอสถขนานเอกห่มมาลี	เป็นยาดีรักษาโรคสิ้นโรคศัลย์
ขาวเหลืองเรืองรองงามระยับ	ชูช่ออรับสุริยสาร
พระพายพากลิ่นชื่นรื่น سراญ	ห่มกมลแผ้วพานทะยานหา
เปลือกเกสรช้อนรอยห่มกมล	ปิดเกสรช้อนกลิ่นดอกนุพผา
ช่อนกลิ่นหอมรวรินชื่ออรุรา	ห่มกมลร่อนมาระอาใจ
ไม่ได้ชมชิดไกล้ในเกสร	จำต้องร่อนกลับถิ่นบินไถล
จึงต้องปล่อยดอกฟ้าสุคอาลัย	จำลาไกลนุพผามหาหงส์

สำหรับทำรำในแม่บทใหญ่ที่ทางคณะนักศึกษาเลือกมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้มีจำนวน 16 ท่า ได้แก่

1. ทำบัวชูฝัก	5. ทำกนิษฐพื่อนโอ	9. ทำกมลเคล้า	13. ทำซ่างประสานงา
2. ทำหลงไหลได้สิ้น	6. ทำพรหมสี่หน้า	10. ทำระรถโยนสาร	14. ทำกระต่ายต้องเร็ว
3. ทำพิสมัยเรียงหมอน	7. ทำสอดสร้อยมาลา	11. ทำแขกเต้าเข้ารัง	15. ทำโจงกระเบนตีเหล็ก
4. ทำขัดจางนาง	8. ทำผาลาเพียงไหล่	12. ทำนางกล่อมตัว	16. ทำมัจฉาชมสาคร

ท่ารำที่ใช้ในการตีบทกับเนื้อร้อง

	<p>ภาพที่ 133 เนื้อร้อง “สเรศ ชูช่อ”</p>
	<p>ภาพที่ 134 เนื้อร้อง “ถอดตา”</p>
	<p>ภาพที่ 135 เนื้อร้อง “เป็นนุปลา”</p>

		<p>ภาพที่ 136 เนื้อร้อง “งามเลิศ”</p>
		<p>ภาพที่ 137 เนื้อร้อง “ประเสริฐศรี”</p>
		<p>ภาพที่ 138 เนื้อร้อง “เป็นโสด”</p>

	<p>ภาพที่ 139 เนื้อร้อง “ขนานเอก”</p>
	<p>ภาพที่ 140 เนื้อร้อง “หมู่มาลี”</p>
	<p>ภาพที่ 141 เนื้อร้อง “เป็นชาติ”</p>

	<p>ภาพที่ 142 เนื้อร้อง “รักษาโรค”</p>
	<p>ภาพที่ 143 เนื้อร้อง “สิ้น โศกสัลย์”</p>
	<p>ภาพที่ 144 เนื้อร้อง “ขามเหลืองเรีงรอง”</p>

	<p>ภาพที่ 145 เนื้อร้อง “งามระยับ”</p>
	<p>ภาพที่ 146 เนื้อร้อง “ชูช่อ”</p>
	<p>ภาพที่ 147 เนื้อร้อง “รอรับ”</p>

ภาพที่ 148
เนื้อร้อง “สุริยสาร”

ภาพที่ 149
เนื้อร้อง “พระพายพา”

ภาพที่ 150
เนื้อร้อง “กลิ่นชื่น”

		<p>ภาพที่ 151 เนื้อร้อง “รินสราญ”</p>
		<p>ภาพที่ 152 เนื้อร้อง “หม่อมกร”</p>
		<p>ภาพที่ 153 เนื้อร้อง “แผ้วพาน”</p>

ภาพที่ 154
เนื้อร้อง “ทยานหา”

ภาพที่ 155
เนื้อร้อง
“เปลือกเกรสรช้อนรอย
หมู่กมร”

ภาพที่ 156
เนื้อร้อง
“ปิดเกรสรช้อนกลิ่น
ดอกบุปผา”

ภาพที่ 157
เนื้อร้อง
“ช้อนกลิ่นหอมรวยริน
ชื่นอุรา หมู่กมรว่อน
มาระอาใจ”

	<p>ภาพที่ 158 เนื้อร้อง “ไม่ได้ชมชดโกสโน เกสร จำต้องร่อนกลับ ถิ่นบินไถล”</p>
	<p>ภาพที่ 159 เนื้อร้อง “จึงต้องปล่อยดอกฟ้า สูคอาลัย”</p>
	<p>ภาพที่ 160 เนื้อร้อง “จำลาไกลนุปผามหา หงส์”</p>

รูปแบบแถวของระบำชุดนี้ จะยึดหลักของการแปรแถวในลักษณะของนาฏศิลป์ไทย คือใช้รูปทรงเรขาคณิต โดยมีการแปรแถวในลักษณะของ แถวตอน แถวหน้ากระดาน แถววงกลม แถวรูปตัววี แถวรูปสี่เหลี่ยม การแปรแถวสลับพื้นปลา การแปรแถว วงกลม การแปรแถววงกลมซ้อนกันสองวง และการจัดซุ้ม

3.4.3 คนตรีและทำนองเพลง

ในผลงานชุดนี้มีการประพันธ์เนื้อร้อง และทำนองขึ้นมาใหม่ จากแนวความคิดของผลงานในชุดนี้ โดยผู้ประพันธ์คำร้อง คืออาจารย์นิคม รักชุมแก้ว หัวหน้างานดนตรีไทย สังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้แต่งทำนองคือ อาจารย์ชาติรี อบนวล ซึ่งได้แต่งทำนองขึ้นสำหรับประกอบการขับร้อง ชื่อเพลงเพชรน้ำค้าง นอกจากนี้ยังมีการบรรเลงขิมในทำนองเพลงเสมอลาว เป็นเพลงประกอบการรำของนักแสดงในช่วงที่เริ่มออกจากหลังม่านสู่หน้าเวที และใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมประกอบการบรรเลงในครั้งนี้ สำหรับบทเพลงที่ใช้มีดังนี้

ผู้ประพันธ์คำร้อง	นายนิคม รักชุมแก้ว
ผู้แต่งทำนอง	นายชาติรี อบนวล
ผู้ขับร้อง	นางฐปณีย์ อินทรประดับ
ทำนองเพลง	เพชรน้ำค้าง
บรรเลงขิม	ทำนองเพลงเสมอลาว

ระบำบุปผามหาหงส์

สเรศ ชูช่อลอลดา	เป็นบุปผางามเลิศประเสริฐศรี
เป็นโอสถขนานเอกหม่อมมาลี	เป็นยาดีรักษาโรคสิ้น โศกศัลย์
ชาวเหลื่องเรื่องรองงามระยับ	ชูช่ออรับสุริยสาร
พระพายพากลิ่นชื่นรื่นสราม	หม่อมรแผ้วพานทะยานหา
เปลือกเกสรช่อนรอยหม่อมกรม	ปิดเกสรช่อนกลั่นดอกบุปผา
ช่อนกลั่นหอมรายรื่นชื่ออูรา	หม่อมรอ่อนมาระอาใจ
ไม่ได้ชมชิดไถ่ในเกสร	จำต้องร่อนกลับถิ่นบินไกล
จึงต้องปล่อยดอกฟ้าสูดอาลัย	จำลาไกลบุปผามหาหงส์

3.4.4 เครื่องแต่งกาย

คณะนักศึกษาได้ประดิษฐ์เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงชุดนี้ขึ้นมาใหม่ โดยนำผ้าไหม สีขาวนวลมาเขียนลายผ้า บริเวณเชิงผ้า คล้ายกับการทำผ้าบาติกของภาคใต้ โดยเลือกลายของดอกมหาหงส์มาทำเป็นลายผ้า เพื่อที่จะสื่อให้เป็นความงามของดอกมหาหงส์ วิธีการนุ่งผ้าก็ใช้การนุ่งผ้าแบบภาคกลาง คือการนุ่งแบบจีบหน้านางไว้ข้างหน้า แล้วป้ายผ้านุ่งขึ้นไปทางขวาจับจีบหางไหลข้างเอวไว้ที่ข้างเอวด้านขวา ทรงผมจะเกล้าผมมวยสูง ติดดอกมหาหงส์และเครื่องประดับผมคือ

สร้อยคาดผมสามเส้น ส่วนเครื่องประดับอื่นๆ ได้แก่ สร้อยคอ และต่างหูที่มีการประดิษฐ์รูปทรงใหม่ โดยนำเอาทิวลิปของดอกไม้และใบไม้มาออกแบบ รัตตินันท์ ที่ทำเป็นรูปหงส์ และเข็มขัด

ภาพที่ 161 เครื่องแต่งกายชุดบุปผามหาหงส์

3.5 ระบำนาฏยลีลาศ

3.5.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานคันควารีเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ชุดนาฏยลีลาศ เป็นผลงานสร้างสรรค์ของ นักศึกษานาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ. 19 (4)/4 ซึ่งแนวคิดของผลงานชุดนี้ มาจากการศึกษากระบวนการทำรำจากเพลงช้า- เพลงเร็ว ซึ่งเป็นเพลงต้นแบบในการฝึกหัดรำ

เพลงช้า- เพลงเร็ว เป็นเพลงในประเภทเพลงหน้าพาทย์ ประกอบพิธีไหว้ครูซึ่งใช้อัญเชิญ ครูโขนละคร พระนาง มาร่วมในพิธีให้ลูกศิษย์ไหว้คารวะ และยังเป็นเพลงที่นาฏศิลป์ได้คิดค้น ประดิษฐ์ทำรำขึ้น เพื่อเป็นแบบฝึกหัดให้นักเรียนได้ฝึกหัดฝึกฝนฝีมือก่อนที่จะเริ่มทำรำต่อไป นอก ทำรำในเพลงช้า-เพลงเร็ว จะเป็นต้นแบบของกระบวนการและลีลาทั้งปวงแล้ว กระบวนทำรำใน เพลงช้า-เพลงเร็ว ยังมีองค์ประกอบที่สำคัญในการรำรำได้แก่ การจีบ การตั้งวง การกล่อมไหล่ การ กระทบ การประเท้า การก้าวเท้าไปข้างหน้า ข้างหลัง ด้านข้าง การกระทุ้ง กระดกเท้า ซึ่งต้อง ฝึกฝนให้สัมพันธ์กับทำนองเพลง การรำเพลงช้า-เพลงเร็ว จะมีการสื่อสารด้วยศัพท์ทางนาฏศิลป์ เช่น การคืนเอว คืนไหล่ จีบ กระดก เหล่านี้ที่เรียกว่า “นาฏยศัพท์” ตัวพระและตัวนางจะมีท่ารำ ต่างกันเมื่อผู้เรียนสามารถจำได้เป็นอย่างดีแล้ว ผู้รำสามารถรำเพลงอื่นๆ ฝึกท่าทางที่แปลก แตกต่างตลอดจนสามารถนำท่ารำพื้นฐานไปดัดแปลง ประดิษฐ์เป็นชุดการแสดงต่างๆ ได้

การฝึกหัดเพลงช้า-เพลงเร็ว เริ่มมีการฝึกหัดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและถ่ายทอดมา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการฝึกหัดในสมัยก่อนยังไม่มีระบบเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้วิธีจำต่อๆ กันมา และเข้าใจว่าปรมาจารย์ในสมัยต้นกรุงรัตน โกสินทร์จะกำหนดให้เป็นแบบฝึกหัดแม่ท่าสำหรับการ ศึกษานาฏศิลป์ทั้งโขนและละคร โดยเริ่มจากหัดฝึกร้องจังหวะว่า จะ - โจง - จะ - ทิง - โจง - ทิง สำหรับเพลงช้า

การหัดเพลงช้า เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเคลื่อนไหวอวัยวะมือ จากล่างระดับชายพก (หัวเข่า) ถึง บน (วงบน) จากทำนองจนถึงยืน และได้เรียนรู้ถึงท่าเชื่อมจากท่าหนึ่ง ไปอีกท่าหนึ่ง รวมถึงการฝึกให้ คู่กันเคยกับจังหวะในการเคลื่อนไหวด้วย คือแต่ละครั้งที่เปลี่ยนท่าจะหยุดที่จังหวะใหญ่ ผู้เรียนจะได้ ทำรำครบทุกส่วน ผู้สอนจะให้พื้นฐานรำไทยแก่ผู้เรียนให้มั่นคงด้วยท่าของเพลงช้า

การหัดเพลงเร็ว จะมีจังหวะคำร้องในการฝึกว่า ตูบ - ทิง - ทิง ทำท่ารำตั้งต้นแต่ทำยืน และ จบที่ท่านั่ง มือจากวงบนจบลงที่ลดมือตั้งระดับชายพก การฝึกหัดเพลงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนเคลื่อนไหว

ในท่าเดิมที่อยู่ในเพลงช้าในท่วงจังหวะที่เร็วขึ้น โดยเริ่มจากทำขึ้นจนถึงทำนอง ฝึกการใช้ลำตัวเพื่อ ยักตัว คอ แขน ให้เข้ากับจังหวะเพลงเร็ว เป็นนำท่าในเพลงช้ามาใช้เคลื่อนไหวในจังหวะเร็ว เพิ่ม ลีลาของอวัยวะอื่นๆ ซึ่งท่ารำในเพลงเร็วมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับเพลงช้า จะมีท่ารำที่มากกว่า และ จะเพิ่มของการเคลื่อนไหวของมือ ลำตัว และเท้า ที่เร็วขึ้นคือการถัดเท้า วางเท้าซ้ายลงหลัง ตรง จังหวะ ติ้ว แล้วถัดเท้าขวาตรงคำว่า ทิง ทิง ประกอบกับท่าสายของมือที่เคยสายในเพลงช้า มา รวมกันจึงได้ท่าใหม่

3.5.2 ลักษณะของผลงาน

ผลงานค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ชุดนาฏยลีลาศ นำเสนอในรูปแบบของระบำ โดยคณะนักศึกษาได้ศึกษาและฝึกหัดกระบวนท่ารำจากเพลงช้า จำนวน 48 ท่า และจากเพลงเร็ว จำนวน 32 ท่า มาทำการคัดเลือกเพื่อสร้างสรรค์เป็นระบำขึ้นมาใหม่ โดยเลือกท่ารำจากตัวพระ ใน เพลงช้า- เพลงเร็ว และท่ารำจากตัวนางในเพลงช้า – เพลงเร็ว มาเรียบเรียงและเชื่อมท่ารำให้สวยงาม โดยผู้แสดงทั้งหมดเป็นผู้หญิง ประกอบกับเพลงบรรเลง มีความยาว 6 นาที ในการนำท่ารำจาก เพลง-เพลงเร็ว มาประดิษฐ์เป็นผลงานสร้างสรรค์นั้น คณะนักศึกษาได้ใช้นาฏยศัพท์ มาเป็นชื่อเรียก สำหรับท่ารำที่นำมาใช้กับผลงานชุดนี้ เช่น การจิบ ตั้งวงบน ตั้งวงล่าง จิบส่งหลัง ก้าวหน้า ก้าวไขว้ กระดกหลัง และให้ลักษณะการเคลื่อนไหวของอวัยวะทุกส่วนมาเป็นชื่อเรียก เช่น ย้อนตัว กดเอว ตึงเอว ขยับเท้า กระทุ้ง ซอยเท้า เป็นต้น

ทำรำกับนาฏยศัพท์ในผลงานค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์

ชุด นาฏยลีลาศ

	
<p>ภาพที่ 162 ทำออก นาฏยศัพท์ : ตั้งวงล่าง งอศอก แบนหงาย ซอยเท้า</p>	<p>ภาพที่ 163 ทำออก นาฏยศัพท์ : จีบส่งหลัง ตั้งศอก ข้อนตัว กคเวย ก้าวหน้า หลบเข้า</p>
	
<p>ภาพที่ 164 ทำเตรียมนั่ง นาฏยศัพท์ : จีบคว่ำ ตั้งวงหน้า กคเวย ประเท้า</p>	<p>ภาพที่ 165 ทำนั่ง นาฏยศัพท์ : วางหน้าขา ตั้งเวย ตั้งไหล่</p>
	
<p>ภาพที่ 166 ทำนั่ง นาฏยศัพท์ : เอียงศีรษะ ตั้งวงล่าง กคเวย กคไหล่</p>	<p>ภาพที่ 167 ทำไหว้ นาฏยศัพท์ : ไหว้ ตั้งเวย ตั้งไหล่</p>
	
<p>ภาพที่ 168 ทำนั่ง นาฏยศัพท์ : เอียงศีรษะ จีบหงาย แขนตั้ง ตั้งวงล่าง</p>	<p>ภาพที่ 169 ทำนั่งยื่นเข้า นาฏยศัพท์ : จีบส่งหลัง ตั้งวงบน ตั้งเข้า</p>

	
<p>ภาพที่ 170 ทำนั่งยี่นเข้า นาฏยศัพท์ : ตั้งศอก แขนหงาย ตั้งวงล่าง ตั้งเข้า</p>	<p>ภาพที่ 171 ทำยี่น นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย วางเท้าหลัง</p>
	
<p>ภาพที่ 172 ทำยี่น นาฏยศัพท์ : แขนตึง แขนหงาย ตั้งวงล่าง ก้าวหน้า วางเท้าหลัง</p>	<p>ภาพที่ 173 ทำยี่น นาฏยศัพท์ : แขนตึง ตั้งวงกลาง ย่อเข้า กระดกเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 174 ทำเข้าวง นาฏยศัพท์ : จีบหงาย แขนตึง ตั้งวงบน ก้าวหน้า</p>	<p>ภาพที่ 175 ทำเข้าวง นาฏยศัพท์ : จีบปรกข้าง ตั้งวงกลาง แขนตึง แตะเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 176 ทำเข้าวง นาฏยศัพท์ : จีบหงาย แขนตึง ตั้งวงบน ก้าวหน้า</p>	<p>ภาพที่ 177 ทำยี่น นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบส่งหลัง แตะเท้า</p>

	
<p>ภาพที่ 178 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย ก้าวหน้า</p>	<p>ภาพที่ 179 ทำยืน นาฏยศัพท์ : จีบหงาย แขนตั้ง ตั้งวงล่าง ก้าวหน้า เปิด สันเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 180 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงหน้า ตั้งศอก หงายมือ กระดกเท้า</p>	<p>ภาพที่ 181 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงหน้า ตั้งศอก หงายมือ กระทุ้งเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 182 ทำเข้าวง นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน ตั้งวงกลาง ตะเซเท้า</p>	<p>ภาพที่ 183 ทำซุ่ม 1 นาฏยศัพท์ : ตั้งศอก หงายมือ ตั้งวงกลาง จีบคว่ำ แขนตั้ง วางเท้าหลัง ย่อเข้า นั่งสันเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 184 ทำซุ่ม 1 นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน แขนมือหงาย แขนตั้ง ตั้งวงกลาง งอศอก แขนหงาย ประสมเท้า ย่อเข้า นั่งสันเท้า</p>	<p>ภาพที่ 185 ทำซุ่ม 1 นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบล่อแก้ว ตั้งวงกลาง งอศอก แขนมือหงาย กระทุ้งเท้า ย่อเข้า นั่งสันเท้า</p>

	
<p>ภาพที่ 186 ทำซุ่ม 1 นาฏยศัพท์ : ตั้งวงหน้า แมมือหงาย แขนตึง จีบหงาย ตั้งวงล่าง เหลื่อมเท้า ข่อเข้า นั่งสั้นเท้า</p>	<p>ภาพที่ 187 ทำซุ่ม 1 นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย ตั้งศอก แมมือหงาย ตั้งวงล่าง หลบเข้า เปิดสั้นเท้า ข่อเข้า นั่งสั้นเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 188 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย แขนตึง ก้าวหน้า เปิดสั้นเท้า</p>	<p>ภาพที่ 189 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย ก้าวหน้า เปิดสั้นเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 190 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงล่าง จีบคว่ำ แขนตึง กระทุ้งเท้า</p>	<p>ภาพที่ 191 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน งอศอก แมมือหงาย ก้าวหน้า</p>
	
<p>ภาพที่ 192 ทำยืน นาฏยศัพท์ : แมมือหงาย แขนตึง ตั้งวงล่าง เหลื่อมเท้า</p>	<p>ภาพที่ 193 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน แขนตึง แมมือหงาย ตะเต้า</p>

	
<p>ภาพที่ 194 ทำยีน นาฏยศัพท์ : ตั้งศอก แขนมือหงาย จีบคว่ำ แขนตั้ง ก้าวหน้า</p>	<p>ภาพที่ 195 ทำยีน นาฏยศัพท์ : ตั้งศอก แขนมือหงาย จีบส่งหลัง ย่ำเท้า ถัดเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 196 ทำยีน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย ย่ำเท้า ถัดเท้า</p>	<p>ภาพที่ 197 ทำซุ่ม 2 นาฏยศัพท์ : จีบปรกข้าง ตั้งวงบน คืบจีบ งอศอก จีบหงาย ก้าวหน้า นั้งยกกัน</p>
	
<p>ภาพที่ 198 ทำซุ่ม 2 นาฏยศัพท์ : แขนมือหงาย แขนตั้ง ก้าวหน้า นั้งยกกัน</p>	<p>ภาพที่ 199 ทำยีน นาฏยศัพท์ : จีบปรกข้าง ตั้งวงล่าง ตะเท้า ซอยเท้า</p>
	
<p>ภาพที่ 200 ทำยีน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย</p>	<p>ภาพที่ 201 ทำยีน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน ตั้งวงล่าง ตะเท้า</p>

	
<p>ภาพที่ 202 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน ตั้งวงล่าง ก้าวไขว้ เปิดสันเท้า</p>	<p>ภาพที่ 203 ทำยืน นาฏยศัพท์ : จีบปรกข้าง ตั้งวงหน้า ตะเต้า</p>
	
<p>ภาพที่ 204 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงล่าง จีบส่งหลัง ก้าวไขว้ เปิดสันเท้า</p>	<p>ภาพที่ 205 ทำซุ่ม 3 นาฏยศัพท์ : ทำไหว้ ตั้งวงบน จีบหงาย จีบปรกข้าง ตั้งวงกลาง งอศอก แเบหงาย นั่งยกกัน ยกเข้า ย่อเข้า นั่งสัน</p>
	
<p>ภาพที่ 206 ทำยืน นาฏยศัพท์ : จีบคว่ำ ตะเต้า</p>	<p>ภาพที่ 207 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งศอก แเบหงาย ตั้งวงกลาง แขนตั้ง ตะเต้า</p>
	
<p>ภาพที่ 208 ทำยืน นาฏยศัพท์ : ตั้งวงบน จีบหงาย ก้าวไขว้ เปิดสันเท้า</p>	<p>ภาพที่ 209 ทำซุ่ม 4 นาฏยศัพท์ : จีบล่อแก้ว ตั้งศอก ไหว้ ตั้งวงบน จีบคว่ำ แขนตั้ง แเบหงาย งอศอก นั่งยกกัน ก้าวไขว้ เปิดสันเท้า กระจดเท้า</p>

3.5.3 คนตรีและทำนองเพลง

เพลงที่นำมาใช้ประกอบการแสดงในผลงานชุดนี้ คณะนักศึกษาได้ปรึกษากับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีไทย คืออาจารย์คุณภู มิป้อม โดยเสนอแนวคิดของผลงานชุดนี้ คือทำรำที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นเป็นการร่ายรำสมมติเป็นของเหล่าเทวดานางฟ้า และทำรำนั้นคัดเลือกมาจากทำรำพื้นฐานของการรำเพลงช้า- เพลงเร็ว โดยเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงชุดนี้และแบ่งออกท่วงทำนองออกเป็น 4 ส่วน คือ ทำรำออก เพลงช้า-เพลงเร็ว ทำนองจบและทำรำเข้า เนื่องจากทำรำที่ใช้ในการประดิษฐ์นั้นมิได้ใช้ทำรำของเพลงหน้าพาทย์ ผู้เรียบเรียงเพลงจึงเลือกใช้เพลงล่องหน้าย ซึ่งเป็นเพลงที่มีลีลาของท่วงทำนองสง่างามและอ่อนหวานเพื่อให้สอดคล้องกับการประดิษฐ์ทำรำออกมาที่ต้องการให้มีการเคลื่อนไหวอย่างงามสง่างามและอ่อนช้อย

ทำรำในส่วนที่สองนั้นผู้เรียบเรียงเพลงได้คัดเลือกเพลงช้าเต่าทอง ซึ่งเป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงช้า ที่มีท่วงทำนองที่สง่างามผสมผสานกับความไพเราะอ่อนหวาน เปรียบเสมือนกับลีลาการเคลื่อนไหว (เยื้องย่าง) อย่างสง่างามและมีความคล่องแคล่วในท่าที่ผสมผสานกับอารมณ์ที่แจ่มใสเบิกบานของตัวละครผู้สูงศักดิ์ เหตุที่ต้องใช้เพลงช้า-เพลงเร็วเรื่องเต่าทองในผลงานชุดนี้ เนื่องจากทำรำที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่เป็นทำรำที่มีพื้นฐานมาจากทำรำเพลงช้า-เพลงเร็ว ซึ่งเป็นทำรำที่มีแบบแผนเป็นมาตรฐาน เพลงที่ใช้ในการรำเพลงช้า-เพลงเร็วที่ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบแผนสืบเนื่องมาคือเพลงช้าสร้อยสน ออกเพลงเร็วเพลงแม่อ่อนลูกแล้วต่อด้วยเพลงลา การคัดเลือกเพลงเพื่อใช้กับกระบวนทำรำของผลงานชุดนี้ จึงได้ใช้เพลงที่มีลักษณะท่วงทำนองตามแบบแผนเดิม

ทำนองเพลงที่ใช้ในตอนท้ายหลังจากจบเพลงเร็ว เป็นทำนองเพลงที่คิดประดิษฐ์ขึ้นใหม่ โดยให้มีลีลาสง่างามอย่างเข้มช้อย ท่วงทำนองจึงเปลี่ยนอารมณ์และความรู้สึกตรงกันข้ามกับท่วงทำนองของเพลงเร็วอย่างชัดเจน เป็นท่วงทำนองที่เมื่อฟังแล้วให้เหมือนกับเหล่าเทพธิดาได้หยุดลีลาการฟ้อนรำแล้วล่องลอยมารวมกันแล้วรำเข้าด้วยทำนองเพลงที่ใช้ทำนองขึ้นต้นของเพลงช้าเรื่องเต่าทอง อีกครั้งหนึ่ง เป็นการใช้ทำนองที่แสดงเอกลักษณ์และเน้นให้เห็นความไพเราะของเพลงนี้อีกครั้งหนึ่ง

3.5.4 เครื่องแต่งกาย

การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายสำหรับผลงานคันคว่าชุดนี้ จากที่คณะนักศึกษาค้นคว้าประวัติของเพลงช้า-เพลงเร็ว ทำให้ทราบว่า การรำเพลงช้า-เพลงเร็วมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายชุดนาฏยลิลาศ จึงมุ่งศึกษาไปที่สมัยอยุธยา และได้รับแนวคิดจากโบราณสถาน โบราณวัตถุ รูปภาพจิตรกรรมฝาผนัง ศาสนา และสังคม เนื่องจากสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นยุคที่มีความเจริญรุ่งเรืองมีการติดต่อกับชาวต่างชาติ มีการค้าขาย บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ มีความมั่งคั่ง คณะนักศึกษาจึงเลือกที่จะนำศึกษาข้อมูลในสมัยนี้มาประดิษฐ์เป็นเครื่องแต่งกาย

การแสดงชุดนี้ คณะนักศึกษาได้เลือกสี 2 สี เพื่อประดิษฐ์เป็นผ้าถุง และรัดสะเอวโดยเลือกสีฟ้าทำเป็นผ้าถุง และสีส้มอมชมพูเป็นสีของรัดสะเอว มีหลักการเลือกสีจากเรื่องของความหมายของการแสดงชุดนี้ ว่าเป็นการร้ายร้ายของนางฟ้าลงมาอวยชัยให้พร คณะนักศึกษาจึงเลือกวรรณคดีตามความหมายคือ วรรณคดีอุ้น คือกลุ่มสี แดง เหลือง ส้ม ม่วง น้ำตาล แดงเลือดคน เป็นกลุ่มสีที่ให้ความหมายถึง แสงสว่าง ความเจริญงอกงาม ความสุข ความร่าเริง และวรรณคดีเขิน คือกลุ่มสีคราม เทา เขียว ฟ้า เหลือง ดำ สื่อความหมายในเรื่องของความสุข ทางจิตใจ ความเจ็บ ความเยือกเย็น ความสงบ ความสง่างามหรูหรา

ส่วนลวดลายที่นำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับก็เลือกใช้ลายไทยของจิตรกรรมและประติมากรรมมาออกเป็นเครื่องประดับสำหรับการแสดงชุดนี้ ได้แก่

1. เครื่องประดับศีรษะ เรียกว่า “สนองเกล้ากษัตริย์” ได้แบบอย่างจากภาพสนองเกล้าที่ นายประดิษฐ์ สุทธิพงษ์ เป็นผู้สร้างขึ้นมา โดยเป็นศิวารักษ์ในสมัยอยุธยายุคที่ 2 (พ.ศ. 2034-2171) มีรูปทรงคล้ายกับรูปทรงของเจดีย์ รูปทรงมนกลมไม่สูงมากนัก
2. ต่างหู มีลักษณะคล้ายงาช้างงอนออก ได้แบบอย่างมาจากลายจำหลักไม้สูง บานประตู สมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งอยู่อุโบสถและซุ้มคูหาพระสถูปวัดพระศรีสรรเพชญ์
3. กรองคอ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเครื่องแต่งกายสมัยอยุธยา ซึ่งจะเห็นได้จากภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยผู้สวมใส่จะเป็นกษัตริย์ นางกษัตริย์ เทวดา นางฟ้า
4. ทับทรวงและสังวาล เกี่ยวเนื่องมาจากกรองคอ ซึ่งเป็นเครื่องประดับที่เข้าชุดกับกรองคอ มีลักษณะลวดลายจากคอกบัวที่กำลังบาน ซึ่งได้แนวคิดมาจากเครื่องทรงของพระพุทธรูปในงานประติมากรรม สมัยกรุงศรีอยุธยา

5. พาหุรัด (รัดต้นแขน) และทองพระกร (ข้อมือ) คณะนักศึกษาได้แนวคิดมาจากรูปแกะสลักบนบานประตูไม้จำหลักรูปเทวดาทรงพระขรรค์ จากพระอุโบสถและซุ้มคูหาพระสถูปในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
6. รัดสะเอวและเข็มขัด เป็นเครื่องประดับของชนชั้นสูง เทวดาและนางฟ้า จากภาพจิตรกรรมฝาผนัง คณะนักศึกษาจึงออกแบบรัดสะเอวซึ่งแต่เดิมใช้เป็นแผ่นโลหะ มาตีลาย เป็นผ้าปักคิ่นเงิน คิ่นทอง
7. ฟ้านุ่ง คณะนักศึกษาได้ศึกษาลายผ้าพิมพ์ที่ปรากฏในสมัยอยุธยา จึงได้นำเอกลักษณ์ของวิธีการผูกหลายชิ้นในสมัยนั้นนิยมาหลายพรรณพฤกษา มาประดิษฐ์เป็นเชิงฟ้านุ่งด้วยการปักด้วยไหมแล้วปักด้วยคิ่นเงินและคิ่นทองลงไป

ภาพที่ 210 ภาพเครื่องแต่งกาย ชุดนาฏยลีลาศ หน้าและหลัง

3.6 ระเบียบวาทะราชภัฏนาฏศิลป์

3.6.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานคันทวาริเริ่มสร้างสรรค์ชุด ระเบียบวาทะราชภัฏนาฏศิลป์ เป็นผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ. 20(4)/8 แนวคิดของสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้มาจากการศึกษาเพลงแม่บทใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงมาตรฐานในการฝึกหัดทำรำเบื้องต้นของวิชา นาฏศิลป์

ในการศึกษาทำรำเพลงแม่บทใหญ่ คือการศึกษาแม่ท่าเบื้องต้นในการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ ทั้งสาขาโขน และละครก็มีแม่ท่าทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นตัวพระ นาง ยักษ์ ลิง การเรียนแม่บทมีความสำคัญละเอียดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เรียนทุกคน จะละเอียดไม่ฝึกเพลงนี้มิได้ ในวิชาโขนจะเริ่มต้นด้วยการเดินเสา ถีบเหลี่ยม เพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีกำลังขาที่แข็งแรง เคยชินกับกิริยาเคลื่อนไหวไปมาให้ ได้ฉากว้างทั้งดงาม ส่วนแม่ท่าของละครนั้น จะเริ่มด้วยการเรียนเพลงช้า-เพลงเร็ว เมื่อการฝึกหัด เพลงช้า-เพลงเร็วได้ผลเป็นพอใจแก่ครูอาจารย์แล้ว ก็จะได้เริ่มเรียนแม่บทกัน การรำทั้งเพลงช้า- เพลงเร็ว และเพลงแม่บทต่างก็มีความสำคัญและสัมพันธ์กัน จะขาดการฝึกสิ่งใดสิ่งหนึ่งมิได้ ถ้าเปรียบในเชิงวิชาการแล้ว การเรียนเพลงช้าเพลงเร็ว เปรียบเสมือนตัวสระและวรรณยุกต์ ส่วนแม่บทนั้นเปรียบเสมือนตัวพยัญชนะ ซึ่งจะผูกถ้อยคำให้ได้ความสละสลวย ก็ต้องใช้สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ร่วมกัน และทำร้ายรำต่างๆ ที่ปรากฏเป็นแม่ท่าสังเกตได้ว่า ส่วนใหญ่นำมาจากท่า ธรรมชาติ ที่มนุษย์เรากันเคยเป็นประจำ เช่นท่าเทพพนมมาจากท่าประนมมือไหว้ ทำสอสร้อย มาลา มาจากกิริยาการร้อยดอกไม้ และท่าหงส์บินมาจากกิริยาท่าของนกเป็นต้น

นอกจากการศึกษาในเรื่องท่ารำของแม่บทใหญ่แล้ว ในผลงานชุดนี้ คณะนักศึกษายัง คันทวาริข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของ “สถาบันราชภัฏ” ซึ่งเป็นนามพระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานแทนคำว่า “วิทยาลัยครู” เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งถือว่า โรงเรียนฝึกหัด วิทยาลัยครู เป็นต้นกำเนิด ของคำว่า สถาบันราชภัฏ เป็นการวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของสถาบันการศึกษา ที่จะต้อง พัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเพื่อสนองตอบความต้องการของ สังคมได้อย่างถูกต้อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานพระราชลัญจกรตราประจำพระองค์ให้ เป็นตราสัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ พระราชลัญจกร คือตราที่พระมหากษัตริย์ทรงใช้ประทับ

กำกับพระปรมาภิไธย เป็นเครื่องหมายที่แสดงพระราชอำนาจและพระราชลัญจกรประจำแผ่นดิน หรือประจำรัชกาล

ลักษณะพระราชลัญจกรรัชการที่ 9 เป็นรูปพระที่นั่งอัฐทิศประกอบด้วยวงจักร มีอักษรหรือเลข ๘ อยู่กลางวงจักร มีรัศมีเปล่งออกโดยรอบ มีเศวตฉัตรเจ็ดชั้น อยู่เหนือจักร ฉัตรตั้งอยู่บนพระที่นั่งอัฐทิศ หมายถึง ทรงมีพระบรมเดชานุภาพในแผ่นดิน ดังนั้น คำว่า ราชภัฏและความหมายตราสถาบันราชภัฏ จึงมีความสำคัญสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏทุกแห่ง ไม่ใช่แค่เพียงความหมายของตราสถาบันราชภัฏเท่านั้น สีของสัญลักษณ์ที่อยู่ในตราสถาบันก็มีความหมายและความสำคัญเช่นเดียวกัน โดยในตราสถาบันมีสีที่สำคัญทั้งหมด 5 สี คือ

- สีน้ำเงิน แทนค่า สถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ให้กำเนิดและพระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ”
- สีเขียว แทนค่า แหล่งที่ตั้งของสถาบันฯ 41 แห่ง
- สีทอง แทนค่า ความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา
- สีส้ม แทนค่า ความรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ก้าวไกลใน 41 แห่ง
- สีขาว แทนค่า ความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

คณะนักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของตราสถาบันราชภัฏและพระมหากษัตริย์คุณขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้สร้างสรรค์ผลงานค้นคว้าริเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ เพื่อเทิดทูนตราของสถาบันราชภัฏขึ้นและสืบทอดศิลปะของไทย โดยให้ชื่อชุดการแสดงว่า “อาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์”

3.6.2 ลักษณะของผลงาน

ผลงานสร้างสรรค์ชุด “อาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์” เป็นระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ มีลักษณะท่าร่าเป็นเป็นการนำเอาแม่ท่าของเพลงแม่บทใหญ่มาประกอบการแสดง เพื่อเทิดทูนสถาบันราชภัฏ อันเป็นนามพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ดังนั้นระบำชุดนี้จึงประกอบด้วย ท่าร่า คำร้องและทำนองประกอบท่าร่า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาจากท่าร่าของตัวนางในเพลงแม่บทใหญ่จากจำนวน 61 ท่า และคัดเลือกจากท่าร่าในแม่บทใหญ่ออกมาประกอบกับคำร้องที่แต่งขึ้นมาในลักษณะเนื้อหาที่แสดงความหมายของตราสถาบันราชภัฏ การคัดเลือกท่าร่าของตัวนางจากแม่บทใหญ่ที่นำมาใช้ประกอบการแสดง ชุดนี้มีลักษณะของการให้ความหมายกลุ่ม คือไม่ได้ใช้วิธีตีบทตามแบบอย่างของการรำใช้บทของนาฏศิลป์ไทย แต่จะใช้ท่าร่าหนึ่งหรือสองท่าเพื่อสื่อถึงความหมายของประโยค เช่น คำร้อง “องค์ภูมิพลมหาราชปราชญ์ไพศาล” ใช้ท่าร่า “ขว้างจักร” เป็นต้น

การนำเสนอผลงานชุดนี้ คณะนักศึกษาใช้ผู้แสดงหญิงล้วน 5 คนแต่งกายตามสีของสัญลักษณ์ในตราสถาบันราชภัฏ ออกมารำใช้บทตามความหมายแต่ละสี ได้แก่ สีน้ำเงิน สีทอง สีขาว สีเขียว และสีส้ม ประกอบคำร้อง และทำนอง โดยจะออกมารำพร้อมกัน และเมื่อถึงบทรำของแต่ละสี ก็จะออกมารำแต่ละตัว ในการแสดงชุดนี้มีความยาวทั้งสิ้น 10.20 นาที

เนื้อเพลง ระเบียบวาทะสถาบันราชภัฏนาฏศิลป์

- ร้องเพลงเห่เชิดฉิ่ง -

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท	องค์ภูมิพลมหาราชปราชญ์ไพศาล
พระมหากษัตริย์ทรงธรรม	พระราชทานนามราชภัฏวิวัฒนา
พระราชลัญจกรปรมาภิไธย	พระราชทานสัญลักษณ์ให้สถานศึกษา
สิ่งสำคัญนั้นหรือคือดวงตรา	สีทั้งห้าแทนความหมายได้ครบครัน

- ร้องเพลงเชือ สองชั้น -

สีน้ำเงินงดงามอร่ามเลิศ	สุดประเสริฐแทนค่าฟ้าเสกสรร
พระผู้ก่อกำเนิดเกิดสถาบัน	ดำรงมั่นพระมหากษัตริย์ไทย

- ร้องเพลงดอกไม้ไทร -

สีเขียวอ่อนนำแทนธรรมชาติ	สิ่งแวดล้อมราววาดสะอาดใส
สีสืบเอ็ดสถาบันอันเกรียงไกร	ขยายไปทั่วเขตคามนามรำลือ

- ร้องเพลงมหากาล -

สีทองต้องตาแทนค่ายิ่งใหญ่	รุ่งเรืองจริงปัญญาชาติศาสตร์หนังสือ
พัฒนาล้ำหน้ากล้าฝักปรือ	นับถือฝีมือชื่อเสียงไทย

- ร้องเพลงพัดชา -

สีส้มสดสวยเด่นเป็นสง่า	วัฒนธรรมศิลป์ศึกษาค่ายิ่งใหญ่
แทนห้องที่เจริญจรสัไกล	ก้าวเกินใครแข่งแกร่งแหล่งวิชา

- ร้องเพลงครอบจักรวาล -

สีขาวผ่องผุดควาราวสีสังข์	บริสุทธิ์ประดุจดังเพชรล้ำค่า
แทนความคิดนักปราชญ์แห่งราชา	ผู้อาสาของแผ่นดินทั่วถิ่นไทย

- ร้องเพลงเร็วสี่เกลอ ท่อนสอง -

สถาบันราชภัฏสมัครสมาน	เพื่อกอบกู้จิตวิญญาณสานสืบสาย
สัมพันธ์มั่นปัญญาเลิศเกิดใจกาย	ทูลเกล้าถวายขอพระองค์ทรงพระเจริญ

ทำรำกับความหมายของเนื้อร้องในการแสดงชุด
ระบำอาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์

	
<p>ภาพที่ 211 เนื้อร้องขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท ทำรำ : ท่าเทพพนม</p>	<p>ภาพที่ 212 องค์ภูมิพลมหาราชปราชญ์ไพศาล (1) ทำรำ : ท่าซ่างหวานหญ้า</p>
	
<p>ภาพที่ 213 องค์ภูมิพลมหาราชปราชญ์ไพศาล (2) ทำรำ : ท่าขว้างจักร</p>	<p>ภาพที่ 214 พระมหากรุณา ทำรำ : ท่าสอดสร้อยมาลา</p>
	
<p>ภาพที่ 215 การุณชการ ทำรำ : ท่าสอดสร้อยมาลา</p>	<p>ภาพที่ 216 พระราชทานนามราชภัฏวิวัฒนา ทำรำ : ท่าพิศมัยเรียงหมอน</p>
	
<p>ภาพที่ 217 พระราชลัญจกรปรมาภิไธย ทำรำ : โบกจีบ</p>	<p>ภาพที่ 218 พระราชทานสัญลักษณ์ให้สถานศึกษา (1) ทำรำ : สีน้าเงิน - ท่าทิ้งขน , สีเขียว - ท่าลมพัด , สีทอง - ท่าหลงไหลได้สิ้น , สีส้ม - ท่าผาลาเพียงไหล่ , สีขาว - ท่าอ่แก้ว</p>

	
<p>ภาพที่ 219 พระราชทานสัญลักษณ์ให้สถานศึกษา (2) ทำรำ : สีน้าเงิน – ทำทึงซอน , สีเขียว – ทำลมพัด , สีทอง – ทำหลงไหลได้สิน , สีส้ม – ทำผาตาเพียงไหล่ , สีขาว - ทำต่อแก้ว</p>	<p>ภาพที่ 220 สิ่งสำคัญนั้นหรือ ทำรำ : พระราม</p>
	
<p>ภาพที่ 221 คือดวงตรา ทำรำ : พระราม</p>	<p>ภาพที่ 222 สิ่ทั้งห้าแทนความหมายได้ครบครัน ทำรำ : ทำตีโทน</p>
	
<p>ภาพที่ 223 สีน้าเงินดงาม ทำรำ : ทำทึงซอน , ทำสอดสร้อยมาลา</p>	<p>ภาพที่ 224 อร่ามเลิศ ทำรำ : ทำบัวชูฝัก</p>
	
<p>ภาพที่ 225 สุดประเสริฐ ทำรำ : ทำกลางอัมพร , ทำบัวชูฝัก</p>	<p>ภาพที่ 226 แทนคำ ทำรำ : ทำผาตาเพียงไหล่ , ทำบัวชูฝัก</p>

	
<p>ภาพที่ 227 ฟ้าเสกสรร ทำร้า : ทำเมขลา , ทำบัวชูฝัก</p>	<p>ภาพที่ 228 พระผู้ก่อ ทำร้า : ทำพระนารายณ์ , ทำพระ</p>
	
<p>ภาพที่ 229 กำเนิด ทำร้า : ทำแขกเต้าเข้ารัง , ทำพรหมสี่หน้า</p>	<p>ภาพที่ 230 เกิดสถาบัน ทำร้า : ทำจันทร์ทรงกลด , ทำพรหมสี่หน้า</p>
	
<p>ภาพที่ 231 ดำรงมั่น ทำร้า : ทำขอดตอง , ทำพรหมสี่หน้า</p>	<p>ภาพที่ 232 พระมหา ทำร้า : ทำล้อแก้ว , ทำมารกลับหลัง</p>
	
<p>ภาพที่ 233 กษัตริย์ไทย ทำร้า : ทำเทพพนม , ทำพรหมสี่หน้า</p>	<p>ภาพที่ 234 สีเขียว ทำร้า : ทำลมพัด</p>
	
<p>ภาพที่ 235 น้อมนำ ทำร้า : สีเขียว-ทำเสื่อทำลายห้าง , สีทอง สีน้ำเงิน-ทำ ผาลาเพียงไหล่ , สีส้ม สีขาว-ทำตะเวนเวหา</p>	<p>ภาพที่ 236 แทนธรรมชาติ ทำร้า : สีเขียว-ทำประลัยवाद , สีทอง สีน้ำเงิน-ทำผาลา เพียงไหล่ , สีส้ม สีขาว-ทำตะเวนเวหา</p>

	
<p>ภาพที่ 237 สิ่งแวดล้อมราววาด ทำร้า : สีเขียว-ท่านาคาม้วนหาง , สีทอง สีน้ำเงิน-ท่า ผลาเพียงไหล่ , สีส้ม สีขาว-ท่าตะเวนเวหา</p>	<p>ภาพที่ 238 สะอาดใส ทำร้า : สีเขียว-ท่าเครือวัลย์พันธุไม้ , สีทอง สีน้ำเงิน-ท่า ผลาเพียงไหล่ , สีส้ม สีขาว-ท่าตะเวนเวหา</p>
	
<p>ภาพที่ 239 สีสดเอ็ด ทำร้า : ท่าหลงไหลได้สิ้น , ท่าลมพัด</p>	<p>ภาพที่ 240 สถาบัน ทำร้า : ท่าหลงไหลได้สิ้น , ท่าลมพัด</p>
	
<p>ภาพที่ 241 อันเกรียงไกร ทำร้า : สีเขียว-ท่าหงส์ลินลา , สีทอง สีน้ำเงิน-ท่า ตระเวนเวหา , สีส้ม สีขาว-ท่าผลาเพียงไหล่</p>	<p>ภาพที่ 242 ขยายไป ทำร้า : ท่ากึ่งหันร้อน</p>
	
<p>ภาพที่ 243 ทิวเขตคาม (1) ทำร้า : ท่ากึ่งหันร้อน</p>	<p>ภาพที่ 244 นามรู่ลือ (1) ทำร้า : ท่ากลดตุเมรุ , ท่าลมพัด</p>

	
<p>ภาพที่ 245 ขยายไปทั่วเขตคาม (2) ทำร่ำ : ทำลมพัด</p>	<p>ภาพที่ 246 นามรำลือ (2) ทำร่ำ : ทำกระหวัดเกล้า , ทำจันทร์ทรงกลด</p>
	
<p>ภาพที่ 247 สีทอง ทำร่ำ : ทำภมรเกล้า</p>	<p>ภาพที่ 248 ต้องตา ทำร่ำ : สีทอง-ทำช้างประสานงา , สีส้ม สีเขียว-ทำพระ รามมา , สีขาว สีน้ำเงิน - ทำล่อแก้ว</p>
	
<p>ภาพที่ 249 แทนคำยิ่ง ทำร่ำ : สีทอง-ทำตะเวนเวหา , สีส้ม สีเขียว-ทำพระ รามมา , สีขาว สีน้ำเงิน - ทำล่อแก้ว</p>	<p>ภาพที่ 250 รุ่งเรืองจริง ทำร่ำ : สีทอง-ทำตะเวนเวหา , สีส้ม สีเขียว-ทำพระ รามมา , สีขาว สีน้ำเงิน - ทำล่อแก้ว</p>
	
<p>ภาพที่ 251 ปัญญาชาติ ทำร่ำ : ทำขลุ่ยพ้องนาง</p>	<p>ภาพที่ 252 ศาสตร์หนังสือ ทำร่ำ : สีทอง สีส้ม สีเขียว-ทำงูขี้เหล็ก , สีขาว สีน้ำเงิน - ทำรำยั่ว</p>

	
<p>ภาพที่ 253 พัฒนาลำหน้า ทำร้า : สีทอง-ท่าเลียบถ้ำ, สีส้ม สีเขียว-ท่าเลียบถ้ำ, สีขาว สีน้ำเงิน - ท่ากระต่ายค้องเร็ว</p>	<p>ภาพที่ 254 กล้าฝึกปรือ ทำร้า : สีทอง-ท่าพระลักษณ์, สีส้ม สีเขียว-ท่าพระ รามมา, สีขาว สีน้ำเงิน - ท่าต่อแก้ว</p>
	
<p>ภาพที่ 255 นั้บถือ ทำร้า : สีทอง-ท่านางกล่อมตัว, สีส้ม สีเขียว-ท่าพระ รามมา, สีขาว สีน้ำเงิน - ท่าต่อแก้ว</p>	<p>ภาพที่ 256 ฝีมือ ทำร้า : สีทอง-ท่าประดิษฐ์ท่า, สีส้ม สีเขียว-ท่าพระ รามมา, สีขาว สีน้ำเงิน - ท่าต่อแก้ว</p>
	
<p>ภาพที่ 257 ซื่อเสียงไทย ทำร้า : ท่าชะนีรำไม้</p>	<p>ภาพที่ 258 สีส้มสด ทำร้า : ท่าผาเลาเพียงไหล่</p>
	
<p>ภาพที่ 259 สวยเด่น ทำร้า : สีส้ม-ท่าจันทร์ทรงกลด, ท่าทั้งขอนแก่น</p>	<p>ภาพที่ 260 เป็นสง่า ทำร้า : ท่ากนิษฐพื่อนฝูง, ท่าทั้งขอนแก่น</p>

	
<p>ภาพที่ 261 วัฒนธรรม ทำร้า : ทำกัณนรพ็อนฝุ่</p>	<p>ภาพที่ 262 ทิลป้ตึกษา ทำร้า : ทำแฆกเต้าเข้าร้าง</p>
	
<p>ภาพที่ 263 ค้ายั้งไหญ่ ทำร้า : ทำกระต้ายชมจันทร์ , ทำพระ</p>	<p>ภาพที่ 264 แทนท้อ่งที่เจริญ ทำร้า : ทำสิงโตเล่นหาง . ทำพระ</p>
	
<p>ภาพที่ 265 จรัสไกล ทำร้า : ทำบัวชูฝัก . ทำพระ</p>	<p>ภาพที่ 266 ก้าวเกินไกล ทำร้า : ทำหนุমান . ทำพระ , ทำสอดสร้อยมาลา</p>
	
<p>ภาพที่ 267 แจ็งแกร่ง ทำร้า : ทำพระรามา . ทำพระ , ทำสอดสร้อยมาลา</p>	<p>ภาพที่ 268 แหล่งวิชา ทำร้า : ทำขว้างจักร . ทำพระ , ทำสอดสร้อยมาลา</p>
	
<p>ภาพที่ 269 สีขาวม่อ่ง ทำร้า : ทำล่อแก้ว</p>	<p>ภาพที่ 270 ผุดวาว ทำร้า : ทำนางกล่อมตัว . ทำพระรด โขนสาร , ทำสอดสร้อยมาลา</p>

	
<p>ภาพที่ 271 ราวสีสังข์ ทำร่ำ : ท่ามูจรินทร์ . ท่าพระรตโยนสาร , ท่าสอดสร้อยมาลา</p>	<p>ภาพที่ 272 บริสุทธิประดุดัง ทำร่ำ : ท่านายสารดี . ท่าพระรตโยนสาร , ท่าสอดสร้อยมาลา</p>
	
<p>ภาพที่ 273 เพชรล้ำค่า ทำร่ำ : ท่าพระรต . ท่าพระรตโยนสาร , ท่าสอดสร้อยมาลา</p>	<p>ภาพที่ 274 แทนความคิด ทำร่ำ : ท่ากระหวัดเกล้า</p>
	
<p>ภาพที่ 275 นักปราชญ์ ทำร่ำ : ท่ารำกระบี่สี่ท่า , ท่าประลัยवाद</p>	<p>ภาพที่ 276 แห่งราชา ทำร่ำ : ท่าเลียบค่าย , ท่าประลัยवाद</p>
	
<p>ภาพที่ 277 ผู้อาสา ทำร่ำ : ท่าผลาญยักษ์</p>	<p>ภาพที่ 278 ของแผ่นดิน ทำร่ำ : ท่าผลาญยักษ์</p>

			
<p>ภาพที่ 279 ทิวถิ่นไทย ทำร่ำ : ทำจีบขาว , ทำล้อแก้ว</p>		<p>ภาพที่ 280 สถาบันราชภัฏ ทำร่ำ : ทำแทงวิไล</p>	
			
<p>ภาพที่ 281 สัมครสมาน ทำร่ำ : ทำซัดจางนาง , ทำซ้างประสานงา</p>		<p>ภาพที่ 282 เพื่อกอบกู้จิตวิญญาณ ทำร่ำ : ทำพระ</p>	
			
<p>ภาพที่ 283 สายสืบสาน ทำร่ำ : ทำตีเหล็ก</p>		<p>ภาพที่ 284 สัมพันธมัมน์ปัญญาเลิศ ทำร่ำ : ทำผลาเพียงไหล</p>	
			
<p>ภาพที่ 285 เกิดใจกาย ทำร่ำ : ทำจันทร์ทรงกลด , ทำทิ้งขอน</p>		<p>ภาพที่ 286 ทูลเกล้าถวาย ทำร่ำ : ทำจีบขาว</p>	
		<p>ภาพที่ 287 ขอพระองค์ทรงพระเจริญ ทำร่ำ : ทำเทพพนม , ทำพรหมสี่หน้า , ทำสอดสร้อยมาลา , ทำช้านางนอน</p>	

3.6.3 คนตรีและทำนองเพลง

เพลงที่นำมาใช้ในการแสดงชุดนี้ คณะนักศึกษาได้แนวคิดมาจากสี่และลักษณะพระราช
ลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้เป็นตราสถาบันราชภัฏ
ตั้งเนื้อร้อง

เนื้อเพลง ระเบียบอาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์

- ร้องเพลงเห่เชิดฉิ่ง -

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท	องค์ภูมิพลมหาราชปราชญ์ไพศาล
พระมหากษัตริย์คุณการุณนิกร	พระราชทานนามราชภัฏวิวัฒนา
พระราชลัญจกรปรมาภิไธย	พระราชทานสัญลักษณ์ให้สถานศึกษา
สิ่งสำคัญนั้นหรือคือดวงตรา	สี่ทั้งห้าแทนความหมายได้ครบครัน

- ร้องเพลงเชิด สองชั้น -

สิ้นน้ำเงินงดงามอร่ามเลิศ	สุดประเสริฐแทนค่าฟ้าเสกสรร
พระผู้ก่อกำเนิดเกิดสถาบัน	ดำรงมั่นพระมหากษัตริย์ไทย

- ร้องเพลงดอกไม้ไทร -

สี่เขียวอ่อนมนำแทนธรรมชาติ	สิ่งแวดล้อมราววาดสะอาดใส
สี่สิบเอ็ดสถาบันอันเกรียงไกร	ขยายไปทั่วเขตคามนามรำลือ

- ร้องเพลงมหากาล -

สี่ทองต้องตาแทนค่ายิ่งใหญ่	รุ่งเรืองจริงปัญญาชาติศาสตร์หนังสือ
พัฒนาล้ำหน้ากล้าฝึกปรีอ	นับถือฝีมือชื่อเสียงไทย

- ร้องเพลงพัดชา -

สี่สัมผัสสวยเด่นเป็นสง่า	วัฒนธรรมศิลป์ศึกษาค่ายิ่งใหญ่
แทนห้องที่เจริญรัฐโลก	ก้าวเกินใครแข่งแกร่งแหล่งวิชา

- ร้องเพลงครอบจักรวาล -

สี่ขาวผ่องผุดควาวราวสี่สังข์	บริสุทธิ์ประดุจดั่งเพชรล้ำค่า
แทนความคิดนักปราชญ์แห่งราชา	ผู้อาสาของแผ่นดินทั่วถิ่นไทย

- ร้องเพลงเร็วสี่เกลอ ท่อนสอง -

สถาบันราชภัฏสมัครสมาน	เพื่อกอบกู้จิตวิญญาณสานสืบสาย
สัมพันธ์มั่นปัญญาเลิศเกิดใจกาย	ทูลเกล้าถวายขอพระองค์ทรงพระเจริญ

เนื้อร้องในตอนต้นจะเป็นการเห่เชิดฉิ่ง กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงเมตตาแก่ชาวราชภัฏทั้ง 41 แห่งที่พระราชทานชื่อ “สถาบันราชภัฏ” แทนคำว่า “วิทยาลัยครู” และพระราชทานพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 9 ให้เป็นตราสัญลักษณ์สถาบันราชภัฏ โดยใช้ท่วงทำนองเพลงเห่เชิดฉิ่ง ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ประกอบกริยาไล่จับกัน ส่วนเนื้อร้องที่ใช้ในการรำได้มาจากสี่ของตราสถาบัน โดยตราสถาบันมีทั้งหมด 5 สี แต่ละสีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานความหมายประจำสีทั้ง 5 ดังนี้

สีน้ำเงิน มีความหมายถึง สถาบันพระมหากษัตริย์ผู้ให้กำเนิดและพระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ” โดยใช้เพลงที่ชื่อว่า เพลงเชื้อ อัตรางังหวะ 2 ชั้น ใช้เกี่ยวกับการอธิบายของพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์

สีเขียว มีความหมายถึง แหล่งที่ตั้งของสถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่ง ที่มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยใช้เพลงดอกไม้ไทย เถา อัตรางังหวะ 2 ชั้น ใช้ในการถวายพระพรและอวยพร

สีทอง มีความหมายถึง ความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญาและความคิด โดยใช้เพลงมหากาล ทำนองเพลงมีความหมายถึงกาลเวลาที่ยิ่งใหญ่ ใช้บรรเลงในงานมงคลทั่วไป

สีส้ม มีความหมายถึง ความรุ่งเรืองของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ก้าวไกลใน 41 สถาบัน โดยใช้เพลงพัดชา มีอัตรางังหวะ 2 ชั้น นิยมใช้ร้องประกอบการแสดงละครเพื่อขับกล่อมให้รื่นรมย์

สีขาว มีความหมายถึง ความคิดอันบริสุทธิ์ของนักปราชญ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยใช้เพลงครอบจักรวาล มีอัตรางังหวะ 2 ชั้น ใช้บรรเลงในวงปีพาทย์เป็นเพลงโหมโรง

ส่วนตอนท้ายของเนื้อเพลง ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา ความสามานสามัคคีของชาวราชภัฏ จะใช้เพลงเร็วสี่เกลอ ท่อน 2

3.6.4 เครื่องแต่งกาย

การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายในผลงานชุดอาศิรวาทราชภัฏนาฏศิลป์ จากที่คณะนักศึกษาได้ศึกษาถึงประวัติของเพลงแม่บทใหญ่จากภาพที่มีการบันทึกเป็นภาพถ่ายเส้นของตำราเพื่อนรำไทย ซึ่งมีการฝึกหัดมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่เนื่องจากภาพการบันทึกของตำราเพื่อนรำ เป็นตำราที่บันทึกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นส่วนใหญ่ ทำให้คณะนักศึกษาจึงเลือกศึกษาเครื่องแต่งกายในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเลือกการแต่งกายในรัชสมัยที่ 9 โดยได้แนวคิดจากเครื่องแต่งกายประจำชาติของสตรีไทยในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ประกอบการศึกษาจากภาพจิตรกรรม ประติมากรรมในสมัยรัตนโกสินทร์เพื่อทำการออกแบบเครื่องประดับ

เครื่องแต่งกายของการแสดงชุดนี้จึงเลือกแบบของชุดไทยจักรี ซึ่งเป็นหนึ่งใน 8 แบบของเครื่องแต่งกายประจำชาติของสตรีไทย โดยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงออกแบบไว้ ซึ่งชุดไทยจักรีนี้เป็นชุดไทยหม่มสไบ ใช้ผ้าชิ้นจีบหน้านาง มีชายพก คาดเข็มขัด ท่อนบนหม่มสไบ หรือจะเย็บเป็นชุดติดกับผ้าชิ้นก็ได้ คณะนักศึกษาเลือกสีจากสีของสัญลักษณ์ตราสถาบันราชภัฏ ซึ่งมีทั้งหมด 5 สี ได้แก่ สีน้ำเงิน สีทอง สีเขียว สีส้มและสีขาว มาเป็นสีของเครื่องแต่งกาย และออกแบบเครื่องประดับ จากข้อมูลทั้งภาพจิตรกรรมและประติมากรรม โดยประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับจากโลหะ

- เครื่องประดับศีรษะ ได้แบบจากพระมงกุฎ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
- ต่างหู ออกแบบมาจากปลายห้อยพระกรของพระปางห้ามสมุทร
- พาหุรัด (รัดต้นแขน) ออกแบบมาจากลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ในลายไทย
- พระกร (ข้อมือ) ออกแบบมาจากลายประจำยาม 6 กลีบในลายไทย
- สร้อยคอ ออกแบบมาจากจิ้งนาง
- สั้งวาล ออกแบบมาจากอินทนูพระพุทธรูปทรงเครื่อง ปางประทานอภัย
- ปิ่นเกล้า(เข็มขัด) ออกแบบมาจากพระปิ่นเกล้าจากพระบรมฉายาลักษณ์ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ขณะทรงพระภูษาโจงกระเบน

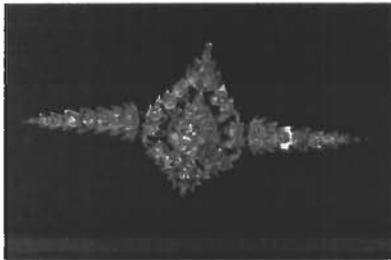
ภาพเครื่องประดับ การแสดงชุด อาศิรวาทราชภัฏนาฏยศิลป์

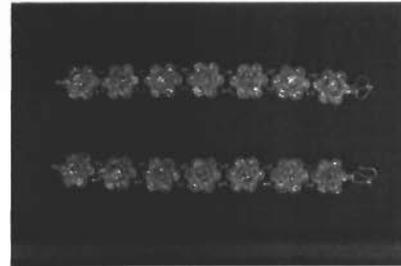
ภาพที่ 288 เครื่องประดับศีรษะ

ภาพที่ 289 ต่างหู

ภาพที่ 290 พาทูรัต (รัดต้นแขน)

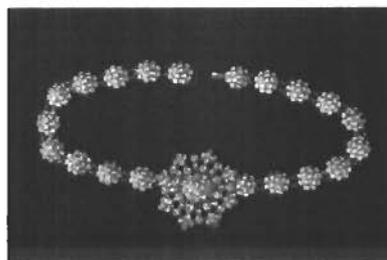
ภาพที่ 291 พระกร (ข้อมือ)

ภาพที่ 292 สร้อยคอ

ภาพที่ 293 สั้งวาล

ภาพที่ 294 ปิ่นหน่ง(เข็มขัด)

ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ
การแสดงชุดอาศิรวาทราชภัญญาภูยศิลป์

		<p>ภาพที่ 295 ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สีน้ำเงิน</p>
		<p>ภาพที่ 296 ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สีเขียว</p>
		<p>ภาพที่ 297 ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สีส้ม</p>

		<p>ภาพที่ 298 ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สีทอง</p>
		<p>ภาพที่ 299 ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สีขาว</p>

3.7 ะบ้านถุคยนิมิตรคิลปี

3.7.1 ความป็นมาและแนวคิคของผลงานสร้างสรรรค

ผลงานคั่นควาริเริ่มสร้างสรรรคทางนาฏคิลปีชูด นถุคยนิมิตรคิลปี ป็นผลงานของนักคึกษาสาขาวิชานาฏคิลปีและการละคร หมู่เรียน ศศ.บ. (21)4 / 1 ซึ่งเกิดจากการศึกษาทำรำของแม่บทอีสาน และแม่บทใหญ่ คณะนักคึกษาต้องคึกษาพ่อนแม่บทอีสาน ซึ่งได้คึกษารูปแบบทำรำจากอาจารย์ฉวีวรรณ พันธุ คิลปีนแห่งชาติสาขาคิลปะการแสดงพื้นบ้าน ป็นผู้เรียบเรียงประคิษฐ์ขึ้นและคึกษาทำรำทั้งหมดของแม่บทใหญ่ โดยฝึกหัดทำกระบวนทำรำของแม่บททั้งสองรูปแบบ

ในการคึกษาทำรำของแม่บททั้งสองรูปแบบ คณะนักคึกษาต้องการคึกษาถึงความแตกต่างของพ่อนแม่บทอีสาน และทำรำแม่บทใหญ่ ถึงความแตกต่างของทำรำทั้งสองรูปแบบ และนำความแตกต่างของทั้งสองกระบวนทำมาผสมผสานเพื่อให้เกิดการแสดงชุดใหม่ ซึ่งลักษณะของกระบวนทำรำทั้งสองแบบต่างมีความแตกต่างกัน การพ่อนอีสาน โดยมากปราชญ์ชาวอีสานได้จดจำอิริยาบถของสัตว์ป่า เช่น เสือ นกยูง เต่า ช้าง และอิริยาบถจากตัวละครวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน ตลอดจนอิริยาบถจากวิถีชีวิตของชาวอีสานมาปรับปรุงเป็นทำพ่อน เช่น

- ทำพ่อนเลียนแบบตัวละครในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ได้แก่ ทำพ่อนพิเภกถวายครุ ทำพ่อนทศกัณฐ์โลมนางมณโฑ ทำพ่อนหนุมานถวายแหวน
- ทำพ่อนเลียนแบบอากัปกิริยาของสัตว์ ได้แก่ ทำพ่อนช้างเทียมแม่ ทำพ่อนช้างชูงวง ทำพ่อนกาเดินก้อน ทำพ่อนแฮ้งหย่อนขา เป็นต้น
- ทำพ่อนเลียนแบบวิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้แก่ ทำพ่อนมวยไทย ทำพ่อนหลักแม่เมีย ทำพ่อนสาวประแป้ง ทำพ่อนคนเมาเหล้า ทำพ่อนนั่งผิงไฟ เป็นต้น

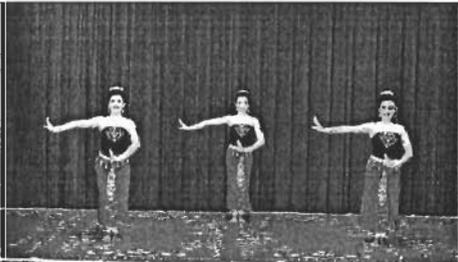
สำหรับกระบวนทำรำในแม่บทใหญ่ ป็นกระบวนทำรำในการเรียนฐ์ในวิชานาฏคิลปี ทั้งสาขาโขนละคร มีทั้งแม่ท่าของตัวพระ และตัวนาง การเรียนกระบวนทำรำในแม่บทใหญ่ จะเป็นการเรียนฐ์ถึงการเคลื่อนไหวไปมาเพื่อให้อำท่าที่งดงาม แม่บทใหญ่มีเนื้อเพลง 18 คำกลอน มีแม่ท่ารำทั้งสิ้น 68 ท่ารำ ทำเชื่อมตามคำร้องมี 3 ท่ารำ และสร้อยท่าทั้งหมด 8 ท่ารำ ส่วนใหญ่นำมาจากท่าธรรมชาติที่มนุษย์คุ้นเคยเป็นประจำ เช่น ท่าเทพพนม มากจากท่าประนมมือไหว้ ท่าสอดสร้อยมาลา มาจากกริยาการร้อยดอกไม้

3.7.2 ลักษณะของผลงาน

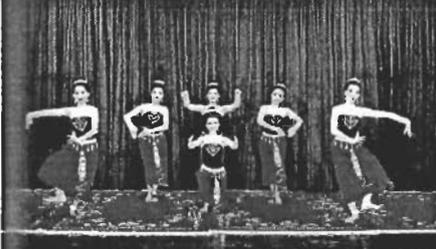
ผลงานสร้างสรรค์ชุด ระบายานฤตยนิมิตร์ศิลป์ มีลักษณะของผลงาน สองรูปแบบ คือ การนำท่ารำจากฟ็อนแม่บทีฮีสาน และท่ารำจากแม่บทีใหญ่ มาผสมผสานกัน ซึ่งท่าของฟ็อนแม่บทีฮีสาน จะมีท่ารำของผู้ชายและผู้หญิง คณะนักศีกษาได้คัดเลือกท่ารำฟ็อนแม่บทีฮีสาน เป็นท่ารำผู้ชาย จำนวน 2 ท่า ท่ารำผู้หญิง จำนวน 15 ท่า และท่ารำแม่บทีใหญ่ โดยคัดเลือกท่ารำด้วพระ จำนวน 11 ท่า ท่ารำด้วนาง จำนวน 32 ท่า มาผสมผสานกัน โดยมีท่าเชื่อมจากฟ็อนแม่บทีฮีสานและท่ารำแม่บทีใหญ่มากเป็นท่าเชื่อมระหว่างท่ารำทั้งสองแบบ

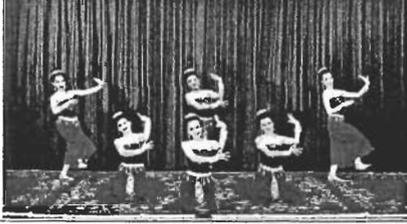
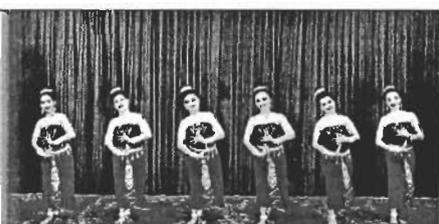
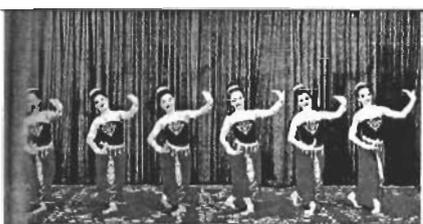
การแสดงชุดนี้จะใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 6 คน โดยออกมาร่ายรำที่ผสมผสานท่ารำจากฟ็อนแม่บทีฮีสานและท่ารำแม่บทีใหญ่ โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ จะร่ายรำท่าที่เหมือนกัน และร่ายรำโดยทำท่าเดียวกันทั้ง 6 คน ทำนองเพลงไม่มีเนื้อร้องเป็นการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองฮีสาน

ท่ารำในการแสดงชุดระบายานฤตยนิมิตร์ศิลป์ ที่นำมาจาก ท่ารำในแม่บทีใหญ่และท่ารำจากฟ็อนฮีสาน

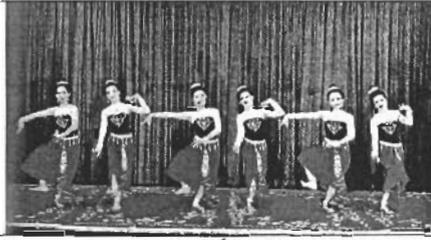
	
<p>ภาพที่ 300 ท่าชันางนอน (ท่ารำแม่บทีใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 301 ท่าตีเหล็ก(ท่ารำแม่บทีใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 302 ท่างขว้างค้อนและท่ากั้งหันร่อน(ท่ารำแม่บทีใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 303 ท่างขว้างค้อนและท่ามัจฉา(ท่ารำแม่บทีใหญ่)</p>

	
<p>ภาพที่ 304 ท่าหงส์ลินลา(ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 305 ท่าหงส์ลินลา (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าเพื่อนพระนารายณ์ (ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 306 ท่าพระรามและท่าช้างหวานหญ้า (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าเพื่อนพระนารายณ์ (ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 307 ท่าพิเภกถวายครุและท่าคนขาแห้ง (ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 308 ท่าพิเภกถวายครุ , ท่าคนขาแห้งและท่านับเงินตรา (ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 309 ท่าจันทร์ทรงกลด (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าพิเภกถวายครุ , ท่าเพื่อนเสื่อออกเหล่า และท่าดาชาติ ขรวิ(ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 310 ท่าพิเภกถวายครุ , ท่าเพื่อนเสื่อออกเหล่า และท่าดาชาติ ขรวิ(ท่าเพื่อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 311 ท่าเล็บท่าและท่ายูงพื่อนหาง (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>

	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 312</p> <p style="text-align: center;">ท่าช้างประสานงาและท่าโก่งศิลาปี (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าตีกลองกินเหล้า และท่าช้างชูงวง (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 313</p> <p style="text-align: center;">ท่ารำขี้วและท่าภมรเคส้า (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 314</p> <p style="text-align: center;">ท่าเสือท่าลายโรงและท่าทึ่งขอน (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 315</p> <p style="text-align: center;">ท่าบัวชูฝัก (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่ากินริชมดอกไม้(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 316</p> <p style="text-align: center;">ท่าสิงโตเล่นหาง (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่ากินริชมดอกไม้(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 317</p> <p style="text-align: center;">ท่าผลาญยักษ์ (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p style="text-align: center;">ภาพที่ 318</p> <p style="text-align: center;">ท่าเครื่องวิสัย (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าช้างเทียมแม่(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p style="text-align: center;">ภาพที่ 319</p> <p style="text-align: center;">ท่าประลัยवाद (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่ากวยจับอู(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>

	
<p>ภาพที่ 320 ท่าฟ้อนเกี้ยวชู (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 321 ท่าแทงวิสัย (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 322 ท่าแขกเต้า (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 323 ท่าชักขอสสามสาย (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าฟ้อนพระนารายณ์ (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 324 ท่ากระต่ายขมิ้นจันทร (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าฟ้อนพระนารายณ์ (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 325 ท่าจันทร์ทรงกลด (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าฟ้อนพระนารายณ์ (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 326 ท่าจันทร์ทรงกลด (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าลายมวข (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 327 ท่าตีกลองกินเหล้า (ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 328 ท่าตีโทน (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 329 ท่าโยนทับ (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>

	
<p>ภาพที่ 330 ท่าโยนทับ (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าขู่งรำแพน(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 331 ท่าพระลักษณะ (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่าขู่งรำแพน(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 332 ท่าขัดจางนางและท่านาคาม้วนหาง(ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 333 ท่ากลางอัมพรและท่านาคาม้วนหาง (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 334 ท่าพระนารายณ์และท่ากระหวัดเกล้า (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 335 ท่าหลงไหลได้สิ้นและท่ากระหวัดเกล้า (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 336 ท่ามรเคล้า (ท่ารำแม่บทใหญ่) ท่ากาเดินก้อน(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 337 ท่าแขกเด้า (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 338 ท่ากาเดินก้อน(ท่าฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 339 ท่าพระ (ท่ารำแม่บทใหญ่)</p>

	
<p>ภาพที่ 340 ทำยูงรำแพน(ทำฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 341 ทำหนังหน้าไฟ (ทำรำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 342 ทำมูจรินทร์ (ทำรำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 343 ทำซึกแปงผัดหน้า (ทำรำแม่บทใหญ่)</p>
	
<p>ภาพที่ 344 ทำนายสารดี (ทำรำแม่บทใหญ่)</p>	<p>ภาพที่ 345 ทำควางเดินดง (ทำรำแม่บทใหญ่) ทำสอดสร้อย(ทำฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>
	
<p>ภาพที่ 346 ทำขว้างจักรและทำจันทร์ทรงกลด (ทำรำแม่บทใหญ่) ทำระเซ่ฟาดหาง(ทำฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>	<p>ภาพที่ 347 ทำโก่งศิลป์ (ทำรำแม่บทใหญ่) ทำฟ้อนเกี่ยวข้าว(ทำฟ้อนแม่บทอีสาน)</p>

3.7.3 คนตรีและทำนองเพลง

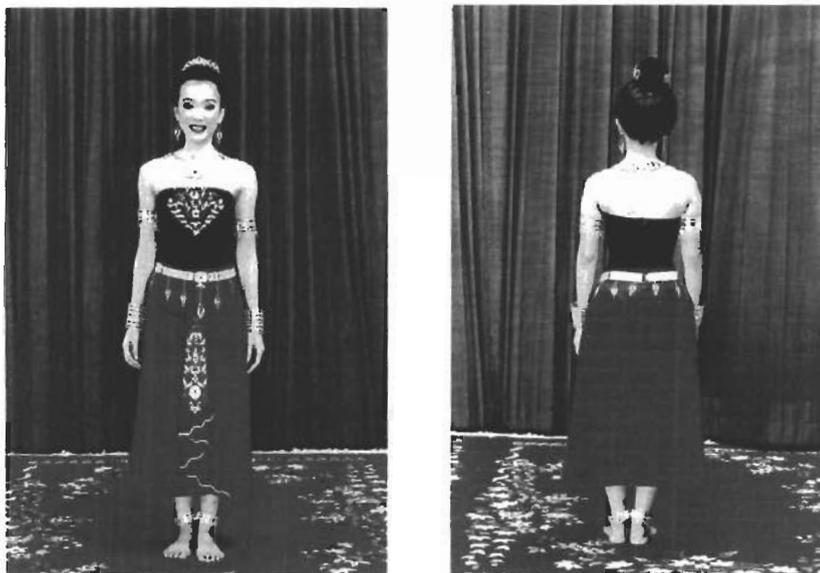
เพลงระบำนฤตยนิมิตรศิลป์ เป็นที่ประพันธ์ โดยนายสหวัดน์ ปรีชปรีชา อาจารย์ 2 ระดับ 7 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร โดยใช้แนวคิดจากเพลงในการรำแม่บทของภาคกลาง (เพลงช้าเพลงเร็ว) และเพลงในการรำฟ้อนแม่บทอีสาน ซึ่งอยู่เดิม โดยนำบทเพลงสร้อยสนเพียงท่อนเดียวมาคิดประดิษฐ์ และประพันธ์เป็นทำนองใหม่ โดยยึดหลักประพันธ์ และใช้เครื่องดนตรีไทยวงปี่พาทย์และเครื่องดนตรีอีสานวงโปงลาง นำมาบรรเลงร่วมกันโดยการจัดระบบเสียงของวงโปงลางซึ่งเป็นระบบเสียง 5 เสียง และจัดระบบเสียงของวงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นระบบเสียง 7 เสียง ให้มีระบบเสียงเดียวกันและยึดหลักในการประพันธ์ไปในแนวทางแบบอีสานคือ ระบบเสียง 5 เสียง เป็นสำคัญ เพื่อให้เหมาะสมกับการบรรเลงในวงโปงลางและวงปี่พาทย์

เพลงสร้อยสนที่นำมาท่อนเดียวนั้น ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ให้เป็นเพลงที่มีโครงสร้างของเพลงเป็นแบบ เพลง 2 ชั้น แล้วออกเพลงเร็ว ซึ่งในเพลงเร็วนี้ยังมีการใช้วลีลาของกลองอีสาน เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และเป็นการใช้วลีลาทำรำในรูปแบบอีสาน มีทั้งหมด 3 เที้ยว เปลี่ยนทั้งอัตราจังหวะ 2 ชั้นและชั้นเดียว

3.7.4 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของการแสดงชุด ระบำนฤตยนิมิตรศิลป์ คณะนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของฟ้อนแม่บทอีสาน ทำให้ทราบว่าฟ้อนแม่บทอีสานได้มีการปรับปรุงและเรียบเรียงในพ.ศ. 2526 โดยอาจารย์ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (หมอลำ) สำหรับประวัติความเป็นมาเพลงแม่บทใหญ่ ทำให้ทราบว่าทำรำเพลงแม่บทมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจากภาพตำราฟ้อนรำ และเมื่อ พ.ศ. 2477 ได้บรรจุแม่บทใหญ่เป็นแบบฝึกหัดรำเบื้องต้นแก่นักเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร โดยมีครูอาคม สายาคม ครูลมูล ชมะคุปต์ ครูมัลลิต คงประภัสร์ และครูอาวูโสเป็นผู้ร่วมกันประดิษฐ์ลีลาทำรำ และทำเชื่อมทำรำจากภาพเขียนลายเส้นทำรำแม่บทจึงได้กลายมาเป็นบทเรียนฝึกหัดทำรำแม่ท่า และได้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับชุด นฤตยนิมิตรศิลป์ รูปแบบเครื่องแต่งกายเป็นเสื้อเกาะอกสีดำกำมะหยี่ มีการปักลวดลาย ซึ่งลายที่ปักเป็นลายหน้าบันของโบสถ์วัดพระแก้ววังหน้าวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นลายในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยการนำรูปแบบลายมาดัดแปลงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วนผ้าถุงเป็นผ้าไหม สีแดงดำ รูปแบบการนุ่งผ้าเป็นการนุ่งผ้าแบบศิลปะขอมแบบนครวัดตอนปลาย จากประติมากรรมรูปปั้นมนุษย์ ผ้าถุงมีการปักลายตรงชายผ้าด้านหน้าที่พับซ้อนกัน ส่วนลายจะมีลายที่สอดคล้องกับเกาะอก เพื่อความผสมผสานกลมกลืน

กัน ในการเลือกสีของเครื่องแต่งกาย คณะนักศึกษาได้เลือกสีทึบสุโขทัย (ประมาณ พ.ศ. 1800 – 1963) เนื่องจากสามารถนำผ้าสีแดงและผ้าสีทองมาใช้ได้โดยไม่ผิดประเพณี ในส่วนเครื่องประดับ นำรูปแบบลวดลายของศิลปะขอมแบบบาปวนมารังสรรค์ เป็นเครื่องประดับศีรษะ สร้อยคอ เข็มขัด ตุ้มหู ข้อมือ ข้อแขน ข้อเท้า

ภาพที่ 348

ภาพเครื่องแต่งกายด้านหน้าและด้านหลัง

ชุด นฤคยนิมิตรศิลป์

3.8 ระเบียบานาฏนาคราช

3.8.1 ความเป็นมาและแนวคืดของผลงานสร้างสรรค

ผลงานคั่นควารีเริ่มสร้างสรรคทางด้านนาฏคิลปี ชุคระบานาฏนาคราช เป็นผลงานคั่นควารีของนักคีสึกษาสาขานาฏคิลปีและการละคร หมู่เรียน ศศ.บ.22(4)/1 แนวคืดของการแสดงชुकนี้ความคืดองการที่จะคีสึกษาถึงคีดานานของพญานาคที่อำเภอรฐาตุพนม จังหวัคนครพนม ซึ่งเป็นความเชื่อกวามศรัทธาทางคีดานจิตใจของชาวอีसान นอกจากนี้ยังคีสึกษาถึงความคืดำคืดขององค้พระรฐาตุพนมและ ความเชื่อกวามเชื่อของเหล่าพญานาคที่ขี้นมาศักการะบวงสรวงองค้พระรฐาตุพนม จากความเชื่อกวามศรัทธาของชาวบ้านในภาคอีसान ทำให้คณะนักคีสึกษามีความประสงค้ที่จะคีสึกษาและบันทึกรือเรื่องราวเกี่ยวกับคีดานานคืด่างๆ และนำมาสร้างสรรค้เป็นผลงานทางคีดานนาฏคิลปีชุคระบานาฏนาคราช

จากคีดานานความเป็นมาของพญานาคนี้มียู่หลายคีดานาน บางคีดานานกล่าวว้าหลังจากพระสั้มมาสั้มพุทธุเจ้าศรัฐฐธรรมแล้ว ได้เสคืดังไปตามเมืองคืด่างๆ เพื่อแสดงธรรมเทศนา มีคืดั้งหนึ่งได้เสคืดังออกจากรั่มไม้ธูรูปาลานิโครธไปยั้งรั่มไม้จิกชือ มุจลินทร ทรงนังเสวยวิมุคคิสุขอยู่ 7 วัน คราวคืดียวกันนั้นมียฝนตกพร้าๆ ประกอบคืด้วยลมหนาวตลอด 7 วัน ได้มียพญานาคชือมุจลินทร ขี้นมาขอรอบองค้พระพุทธุเจ้าจันวน 7 รอบ พร้อมกับแผ่พังพานปกปือองพระผู้มียพระภาคเจ้า เพื่อปือองกันฝนและลมมียให้คืดองพระวรกายหลังจากฝนหยุดคืดลាយขคืดออกแล้วเปลงเพศเป็นมานพมาเผ้าหน้าเบืองพระพักคืดรัคืด้วยความศรัทธาอย่างแรงกล้า ความเชื่อกวามเชื่อคืดังกล่าวทำให้ชาวพุทธุสร้างพระพุทธุรูปปางนาคปรก แต่มียจะสร้างแบบองค้พระประทับนังบนคืดัวพญานาค ซึ่งเหมือนเอาพญานาคมาเป็นบัลลังค้ เพื่อให้เกิดความสง่างาม และทำให้คืดคว้า พญานาคคืดือผู้คืดูมครองพระศาสดา

คีดานานที่สองกล่าวว้าบันไดรูปนาคสะคืดุงที่นิยมนสร้างในวัคนี้มียความเชื่อกว้าคืดั้งที่พระสั้มมาสั้มพุทธุเจ้าเสคืดังลงมาจากรฐคืดั้งดาวคืดิงส์ ลงบันไดแก้วมณีสีรุ้งที่เทวดาเนรมิตขี้น โดยมียพญานาคสองตนเอาหลังหนุนบันไดไว้

คีดานานที่สามเป็นพุทธุชาคืดกเกี่ยวกับกรบวชของพญานาคเมือสมมัยพุทธุกาล มียพญานาคคืดนหนึ่งนังฟังธรรมเทศนาของพระพุทธุเจ้าแล้วเกิดศรัทธา จึงเปลงกายเป็นมนุษย์มาขอบวชเป็นพระภิกษุ อยู่มาวันหนึ่งภิกษุรูปนั้นจ้าวคืดอขู่มนคืดได้เสคืดอมลง กลายเป็นงูใหญ่พระภิกษุนาครูปอื่นเห็นเข้า จึงนำควมมาทูลแก่พระพุทธุเจ้า เมือพระพุทธุเจ้าทรงทราบรือองจึงให้พระภิกษุนาครูปนั้นสีกออกไปเพราะถือว้านาคเป็นสัตว์คืดรัจนาถ อันเป็นความคืดอศรัทธาภิกษุธรรม นาคคืดนนั้นคืดหวังมาก

จึงทูลขอถวายคำว่า “นาค” ไว้ใช้เรียกผู้ที่มาขอบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นอนุสรณ์ในความศรัทธาของตน ตำนานดังกล่าวทำให้ชาวพุทธศรัทธาและเชื่อเรื่องของพญานาคมาจนถึงปัจจุบัน

จากตำนานต่างๆ ที่เกี่ยวกับพญานาคซึ่งเป็นความเชื่อความศรัทธาของคนที่ทำให้ความสนใจในเรื่องนี้และมีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชน โดยมักจะเห็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับพญานาคได้เสมอในงานจิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม และสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะตามอาคารวัดวาอารามต่างๆ ที่สร้างขึ้น นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีความเชื่อว่าเกิดพญานาค เช่น ปรากฏการณ์ลูกไฟพุ่งขึ้นจากแม่น้ำโขงที่เรียกกันว่า บั้งไฟพญานาค ที่อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย บริเวณท่าน้ำวัดหลวง ท่าน้ำปากห้วยคลอง ท่าน้ำวัดจุมพล และท่าน้ำวัดจอมนาง ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันออกพรรษา ตั้งแต่เวลา 18.00 น. ไปจนถึงราว 22.00 น. นอกจากนี้ยังมีการเล่าขานเกี่ยวกับการบวงสรวงองค์พระธาตุพนม โบราณสถานอันศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครพนม ว่ามีเหล่าพญานาคจำนวน 7 คน เมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันนมัสการพระธาตุพระพนม โดยแปลงกายเป็นมนุษย์ขึ้นมาและยังมีการประทับทรงพญานาคทั้ง 7 คน ในการรักษาโรคให้หายได้ จึงเป็นเหตุให้ ชาวอำเภอธาตุพนม และจังหวัดใกล้เคียงรวมไปจนถึงประชาชนชาวลาวให้ความสำคัญและศรัทธาเป็นอย่างมากแต่ไม่มีหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับการบวงสรวงองค์พระธาตุพนมของพญานาค

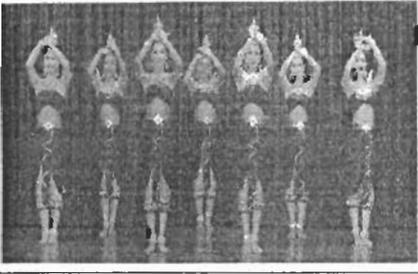
3.8.2 ลักษณะของผลงาน

ด้วยเหตุของตำนานเกี่ยวกับการบวงสรวงองค์พระธาตุพนมของเหล่าพญานาคทั้ง 7 คน ทำให้คณะนักศึกษา ค้นคว้าในเรื่องเกี่ยวกับการบวงสรวงองค์พระธาตุพนมเป็นผลงานชุด ระบายานาฏนาคราช

ลักษณะของผลงานชุดนี้เป็นการจินตนาการออกมาว่า มีพญานาค 7 คนแปลงกายเป็นมนุษย์มาบวงสรวง โดยใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 7 คน สมมติเป็นเหล่าพญานาคออกมาร่ายรำตามทำนองเพลง ทำรำในระบำชุดนี้เป็นการผสมผสานทำรำระหว่าง ทำฟ้อนแม่บทอีสาน ทำรำแม่บทใหญ่ และทำรำนาฏศิลป์อินเดีย (จากการแสดงโมหิณีอาตตัม ในเพลงมารีชา ซึ่งเป็นการแสดงที่ใช้ในการบูชาเทพเจ้าของรัฐกะพ่าในประเทศอินเดีย) โดยคัดเลือกทำรำจากฟ้อนแม่บทอีสาน ทำรำแม่บทใหญ่ และทำรำนาฏศิลป์อินเดีย มาสร้างสรรค์เป็นผลงานชุดระบำนาฏนาคราช

ทำรำในการแสดงชุดระบำนาฏนาคราช ที่นำมาจาก
ทำรำในแม่บทใหญ่ ทำรำจากเพื่อนอีสานและทำรำนาฏศิลป์อินเดีย (จากการแสดงโมหินีอาตัม)

	
<p>ภาพที่ 349 ท่าเชื่องกรวย จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 350 ท่าพิเภกถวายครุ จากเพื่อนแม่บทอีสาน ท่าครุวันทนา จากนาฏศิลป์อินเดีย</p>
	
<p>ภาพที่ 351 ท่าพระรามาท่าพรหมสี่หน้า ท่าผลาญยักษ์ และท่าซ่างหว่านหญ้า จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 352 ท่าภมรเกล้า ท่าเลียบท่า จากแม่บทใหญ่</p>
	
<p>ภาพที่ 353 ท่าผลาญเพียงไหล่ จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 354 ท่า จากนาฏศิลป์อินเดีย</p>
	
<p>ภาพที่ 355 ท่าเพื่อนพระนารายณ์ จากเพื่อนแม่บทอีสาน</p>	<p>ภาพที่ 356 ท่าเพื่อนพระนารายณ์ จากเพื่อนแม่บทอีสาน ท่ามัจฉา จากแม่บทใหญ่</p>

	
<p>ภาพที่ 357 ท่าซ่างเทียมแม่ จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>	<p>ภาพที่ 358 ท่าเกี่ยวซู้ จากฟ็อนแม่บทอีสาน ท่าลมพัดยอดตอง จากแม่บทใหญ่</p>
	
<p>ภาพที่ 359 ท่าปู่สิงหลาน ท่าตาขำติงร้ว จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>	<p>ภาพที่ 360 ท่าสาวประแป้ง ท่าตาขำติงร้ว จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>
	
<p>ภาพที่ 361 ท่าหนุมานถวยแหวน จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>	<p>ภาพที่ 362 ท่านาคเกี่ยวเกล้าจากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>
	
<p>ภาพที่ 363 ท่าหนุมานถวยแหวน ท่าเกี่ยวซู้ จากฟ็อนแม่บทอีสาน ท่าพรหมตีหน้า จากแม่บทใหญ่และท่านาฏศิลป์ อินเดีย</p>	<p>ภาพที่ 364 ท่ารำยั่ว จากแม่บทใหญ่</p>

	
<p>ภาพที่ 365 ท่าโค้งศิลป์ จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 366 ท่านาฏศิลป์อินเดีย</p>
	
<p>ภาพที่ 367 ท่านาฏศิลป์อินเดีย</p>	<p>ภาพที่ 368 ท่านาฏศิลป์อินเดีย</p>
	
<p>ภาพที่ 369 ท่าลำเพลิน จากฟ้อนแม่บทอีสาน</p>	<p>ภาพที่ 370 ท่ายุ่งฟ้อนหาง จากฟ้อนแม่บทอีสาน</p>
	
<p>ภาพที่ 371 ท่าเครือวัลย์พันไม้ จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 372 ท่านาฏศิลป์อินเดีย</p>
	
<p>ภาพที่ 373 ท่านาฏศิลป์อินเดีย</p>	<p>ภาพที่ 374 ท่ากาเดินก้อน จากฟ้อนแม่บทอีสาน</p>

	
<p>ภาพที่ 375 ท่าลมพัดพร้าว จากฟ็อนแม่บทอีสาน และทำนาภูศิลป์อินเดีย</p>	<p>ภาพที่ 376 ท่าชักไหลละลายมวย จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>
	
<p>ภาพที่ 377 ท่าเสื่อออกเหล่า จากฟ็อนแม่บทอีสาน ท่าพระรอด จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 378 ท่าเสื่อออกเหล่า จากฟ็อนแม่บทอีสาน ท่าหรดาล่นน้ำ จากแม่บทใหญ่</p>
	
<p>ภาพที่ 379 ท่าประลัยवाद จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 380 ท่าคนขมาแข่ง จากฟ็อนแม่บทอีสาน</p>
	
<p>ภาพที่ 381 ท่าชักขอสามสาย จากแม่บทใหญ่</p>	<p>ภาพที่ 382 ท่านาคาม้วนหาง จากแม่บทใหญ่</p>
	<p>ภาพที่ 383 ท่านาภูศิลป์อินเดีย</p>

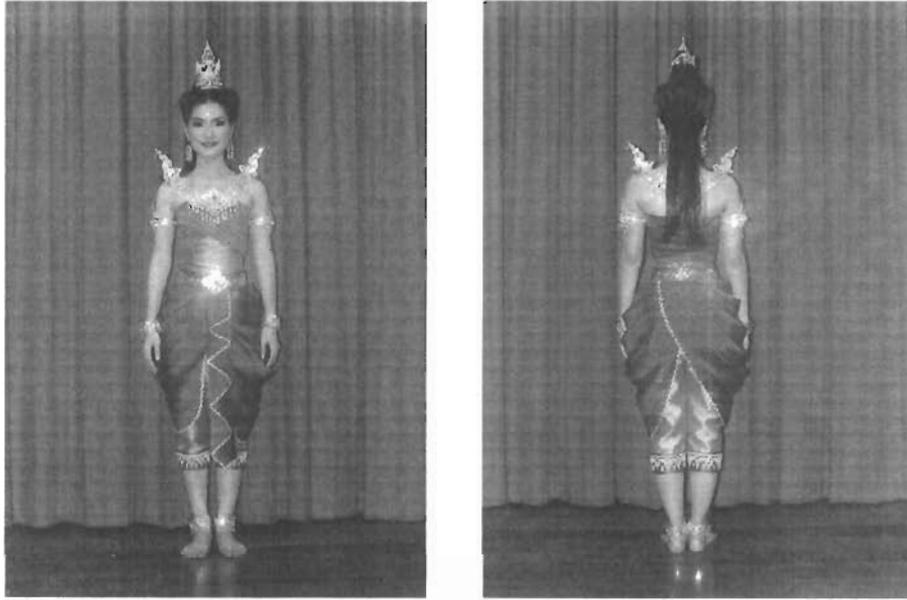
3.8.3 คนตรีและทำนองเพลง

การแสดงชุด ระเบียบนาฏนาคราช ใช้ทำนองเพลงที่มีการผสมผสานรูปแบบทำนองเพลงอีสาน และเพลงลำเนียงแขก เพื่อเป็นทำนองเพลงใหม่ในการแสดง คณะนักศึกษาได้ศึกษาทำรำฟ้อนแม่บทอีสาน ทำรำแม่บทใหญ่ และทำนาฏศิลป์อินเดีย (การแสดงโมหินีอาตัม เพลงมาการีซ่า) เพื่อนำทำทางต่างๆ มาเรียงร้อยและรังสรรค์เป็นระบำ ซึ่งทำนองเพลงในระบำชุดนี้ คณะนักศึกษา ได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นเมืองอีสาน โดยแต่งทำนองเพลงให้มีทั้งทำนองเพลงอีสาน โดยบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสาน คือ แคน โหวด พิณ กีตาร์เบส โปงกลาง กลองหาง กลองตุ้ม ซออี๋ ฉิ่ง ฉาบ นอกจากนี้ยังใช้เครื่องดนตรีอีสานประเภทเครื่องเป่า อีกชิ้นหนึ่งเพื่อเป่าเป็นลำเนียงแขก คือ ปี่ภูไท

3.8.4 เครื่องแต่งกาย

การประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับสำหรับการแสดงชุด ระเบียบนาฏนาคราช คณะนักศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาจากตำนานพญานาค ตามความเชื่อของชาวอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีความเชื่อว่า เหล่าพญานาคที่คอยปกป้องรักษาพระธาตุพนมนั้นมีลำตัวยาวสีเขียวเข้ม และสีเหลืองทอง มีเกล็ดเหมือนปลา จากการเล่าขานและประติมากรรมรูปปั้นพญานาคตามอาคารวัดต่างๆ ซึ่งในการประดิษฐ์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับนั้น รูปแบบเครื่องแต่งกายเป็นเสื้อเกาะอกสีเหลืองทอง ผ้าสไบสีเขียว กางเกงสีเหลืองทองปักลายเชิงตรงด้านล่าง ผ้าคลุมสะโพกจับจีบทั้งสองข้าง และมีผ้าห้อยหน้าสีเขียว รูปแบบการนุ่งผ้าเป็นการเลียนแบบจากการแต่งกายขึ้นเครื่องของตัวพระ สำหรับการเลือกสีของเครื่องแต่งกาย คณะนักศึกษาได้เลือกสีของลำตัวพญานาคตามคำเล่าขานของชาวอำเภอนครพนม จังหวัดนครพนม

ส่วนเครื่องประดับ คณะนักศึกษาได้นำรูปแบบมาจากประติมากรรมสำริด นางปัญญาบารมี ส่วนลวดลายนำมาจากลวดลายปูนปั้นองค์พระธาตุพนม ผสมผสานกับประติมากรรมรูปปั้นพญานาค นำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับ ซึ่งประกอบด้วย เขี้ยว เครื่องประดับศีรษะของอินเดีย กรองคอ ตุ้มหู ดิ้นแขน เข็มขัด ข้อมือ ข้อเท้า

ภาพที่ 384

ภาพเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับด้านหน้าและด้านหลัง
การแสดง ชุดระบำนาฏนาคราช

3.9 ระบำศรีพฤตเศศวร

3.9.1 ความเป็นมาและแนวคิดของผลงานสร้างสรรค์

ผลงานต้นคว่ำริเริ่มสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ชุด ระบำศรีพฤตเศศวร เป็นผลงานของนักศึกษาภาคสมทบ สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร หมู่เรียน ศศ.บ.5(4)/2 ซึ่งเป็นผลงานชุดแรกของนักศึกษาภาคสมทบ ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดระบำศรีพฤตเศศวร มีแนวคิดมาจากการศึกษาท่าฟ้อนของแม่บทอีสานกับท่ารำในระบำโบราณคดีชุดลพบุรี มาผสมผสานกันและดัดแปลงท่ารำส่วนหนึ่งมาจากภาพสลักทับหลัง ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทเขาพนมรุ้ง

ในการศึกษาข้อมูลของคณะนักศึกษา ได้ศึกษาข้อมูล ออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพสลักทับหลังในปราสาทต่างๆ ได้แก่ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทเขาพนมรุ้ง โดยศึกษาท่ารำจากภาพสลักต่างๆที่ปรากฏมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาท่าฟ้อนแม่บทอีสาน โดยคัดเลือกท่าฟ้อนบางท่านจากแม่บทอีสานมาดัดแปลงและประดิษฐ์เป็นท่ารำขึ้นมา ส่วนที่สามเป็นการศึกษาท่ารำจากระบำโบราณคดีชุด ลพบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าชุดของระบำโบราณคดีได้แก่ ชุดเชียงแสน ชุดสุโขทัย ชุด ศรีวิชัย ชุดทวารวดี และชุดลพบุรี เนื่องระบำโบราณคดีชุดลพบุรี เป็นการแสดงที่ประดิษฐ์ท่ารำลักษณะท่าทางจากเทวรูป ภาพเขียน ภาพแกะสลักรูปปั้นรูปหล่อโลหะและภาพศิลาจำหลัก ทับหลังประติมากรรมโบราณสถานที่ถูกพบในสมัยลพบุรี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16-19

ชื่อของผลงานสร้างสรรค์ชุด ระบำศรีพฤตเศศวร มีที่มาความหมายดังนี้

ศรี	หมายถึง	คำนามที่ชาวขอมให้เรียกผู้สูงศักดิ์
พฤตเศศวร	เป็นคำสมาส สระระหว่างคำว่า พฤต	สมาสกับคำว่า อิศวร ซึ่งมีความหมายว่า
พฤต (พริค-ทะ)หมายถึง	ผู้ใหญ่ ,ความเจริญ, แข็งแรง , ผู้ยิ่งใหญ่ , แก่เฒ่า , ความฉลาด , ความชำนาญเจนจบ	
อิสวร	หมายถึง	เป็นชื่อเรียกพระศิวะซึ่งเป็นเทพเจ้าองค์หนึ่งของศาสนาพราหมณ์ , ความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ มักใช้เป็นส่วนท้ายของคำสมาส และ
		เพลงเป็น เศวร เช่น นรเศศวร

ดังนั้นชื่อของผลงานชุด ระบำศรีพฤตเศศวร หมายถึง พระอิสวรผู้ยิ่งใหญ่ เป็นการรำยรำเพื่อถวายแก่พระอิสวรมหาเทพที่ชาวขอมในสมัยนั้นนับถือและเทิดทูล

3.9.2 ลักษณะของผลงาน

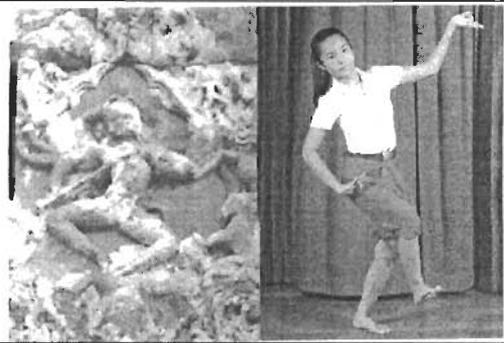
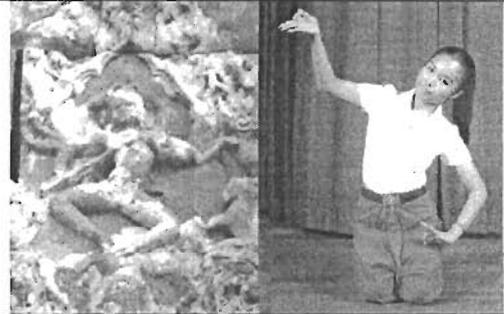
ผลงานชุดระบำศรีพฤตเศรษฐ เป็นการทำำรำจากการแสดงสองลักษณะคือ ทำำฟ้อนแม่บัวทอง และระบำโบราณคดีชุดลพบุรี กับภาพสลักทับหลังบนปราสาทมาประดิษฐ์เป็นทำำรำ โดยสมมติเป็นการรำรำของนางอัปสรมารำรำเพื่อถวายแก่พระอิศวร เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ในศาสนาพราหมณ์ การแสดงชุดจึงประกอบด้วยนักแสดงหญิง 5 คน โดยแบ่งผู้แสดงตัวเอก หนึ่งตัว และผู้แสดง ตัวรอง 4 ตัวรำรำประกอบกับทำำนองเพลง

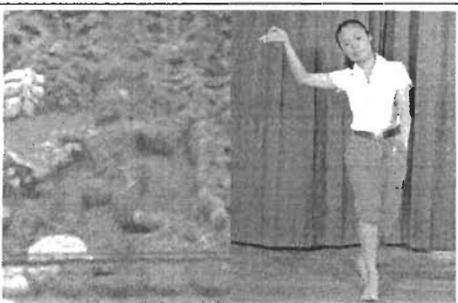
ผู้แสดงตัวรองจะออกมารำรำในทำำนองเพลงช่วงแรก จากนั้นก็เป็นการรำรำของผู้แสดงเป็นตัวเอก ซึ่งลักษณะการแสดงแบบนี้จะคล้ายกับระบำโบราณคดีชุดลพบุรี ที่ดนตรีในช่วงแรกเป็นการรำรำของผู้แสดงตัวรอง และตัวเอกจะออกมารำรำ

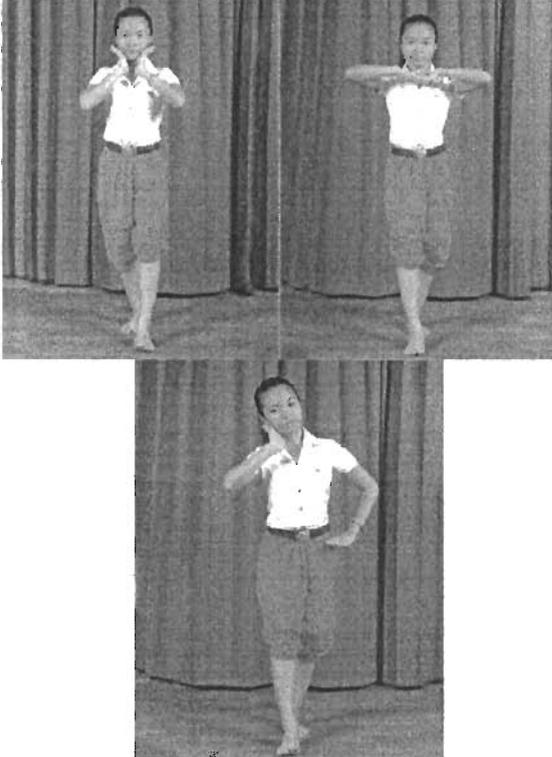
ทำำรำที่สร้างสรรค์มาจากภาพจำหลัก ทับหลังและนาฏลีลาที่เกี่ยวข้อง

	<p>ภาพที่ 385 ภาพทำำรำชายหญิงที่ผนังโบสถ์</p>
	<p>ภาพที่ 386 ภาพทำำรำครุฑยุคนาค</p>
	<p>ภาพที่ 387 ภาพทำำศิวนาฏราชรำรำ ทำำที่ 1</p>

	<p>ภาพที่ 388 ภาพท่าศิวะนาฏราชร้ายรำ ท่าที่ 2</p>
	<p>ภาพที่ 389 ภาพท่าศิวะนาฏราชร้ายรำ ท่าที่ 3</p>
  	<p>ภาพที่ 390 ภาพท่ารำธิดา บนกลีบขนุนปราสาท ท่าที่ 1 ,2 และ 3</p>

	<p>ภาพที่ 391 ภาพท่ารำ การผจญภัยของฤาษีในลายเฟื่อง อุบะ</p>
	<p>ภาพที่ 392 ภาพท่าศิวะนาฏราชรำยรำ ท่าที่ 1</p>
	<p>ภาพที่ 393 ภาพท่าศิวะนาฏราชรำยรำ ท่าที่ 2</p>
	<p>ภาพที่ 394 ภาพท่าศิวะนาฏราชรำยรำ ท่าที่ 3</p>

	<p>ภาพที่ 395 ภาพทำรำการร้ายร้ายของเหล่าเทพทั้งหลาย ท่าที่ 1</p>
	<p>ภาพที่ 396 ภาพทำรำการร้ายร้ายของเหล่าเทพทั้งหลาย ท่าที่ 2</p>
	<p>ภาพที่ 397 ภาพทำรำจากภาพเล่าเรื่องทับหลังปราสาท</p>
	<p>ภาพที่ 398 ภาพทำรำพระกฤษณะต่อสู้กับอสูรวิดสะ</p>
	<p>ภาพที่ 399 ภาพทำรำพระกฤษณะประลองกำลังม้า</p>

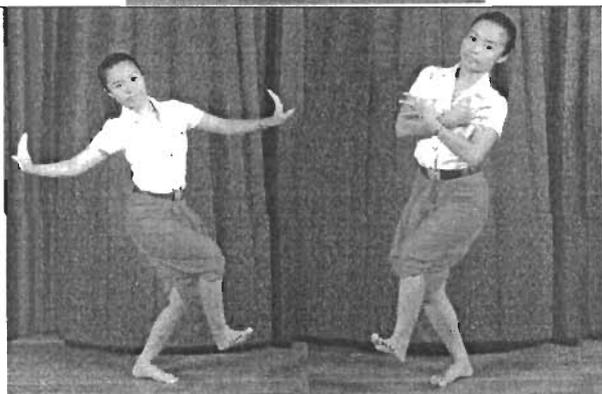
	<p>ภาพที่ 400 ภาพทำร่าจากพุทธประวัติ</p>
	<p>ภาพที่ 401 ภาพทำร่าจากกระบี่ลพบุรี ท่าที่ 1</p>
	<p>ภาพที่ 402 ภาพกระบวนทำร่าจากกระบี่ลพบุรี ท่าที่ 2</p>

ภาพที่ 403
ภาพท่ารำจากระบำลพบุรี ท่าที่ 3

ภาพที่ 404
ภาพท่ารำ ช้างเทียมนาง
จากฟ็อนแม่บทอีสาน

ภาพที่ 405
ภาพท่ารำ ยูงรำแพน
จากฟ็อนแม่บทอีสาน

3.9.3 คนตรีและทำนองเพลง

คนตรีที่ใช้ในการแสดงชุดระบำศรีพฤทศศวร เป็นการบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสาน คือ วงโปงลาง โดยเครื่องดนตรีของชาวเขมรมาบรรเลงประกอบด้วย ได้แก่ พิณ กลองตะโฆ่ ซอ มาบรรเลงกับวงโปงลาง ซึ่งประกอบด้วย พิณอีสาน กลองหาง โปงลาง แคน และโหวด และเครื่องประกอบจังหวะ เนื่องจากคณะนักศึกษาไม่มีความรู้ทางการแต่งเพลง จึงได้ปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงพื้นเมืองอีสาน มาเป็นผู้คัดเลือกทำนองเพลงมาประกอบการแสดงชุดนี้ ทำนองเพลงจะแบ่งเป็นสองช่วง เป็นเพลงช้าและเพลงเร็ว

3.9.4 เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายของการแสดงชุดนี้ คณะนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากรูปปั้นสำริด และจากรูปภาพสลักทับหลัง ศิลปะแบบขอมโบราณ โดยแบบของเสื้อผ้า จะแต่งโดยสวมเสื้อในนาง นุ่งผ้าลักษณะคล้ายกระโปรงยาวคลุมเข่า มีผ้าจับในเป็นผ้าจับพลีทสีทองซ่อนอยู่ด้านใน

เครื่องประดับและสิราภรณ์ ก็ออกแบบจากรูปปั้น ภาพสลักทับหลังจากปราสาทมา ประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับ ได้แก่ สิราภรณ์ ตัวเอก และตัวรอง รัตันแขน กรองคอ เข็มขัด กำไลข้อมือ กำไลข้อเท้า และสร้อยสังวาล

ภาพที่ 406

ภาพการแต่งกายของตัวเอก หน้าและหลัง

ภาพที่ 407

ภาพการแต่งกายของตัวรอง หน้าและหลัง